

Opdrachtgever: Rijkswaterstaat RIZA

Landelijk draaiboek hoogwater- en stormvloedcrises

versie 0.0

Auteurs: C.J.M. Vermeulen
R. van Toorn

Colofon

Uitgegeven door: Rijkswaterstaat

Informatie:

Telefoon

e-mail

Internet

Uitgevoerd door: HKV LIJN IN WATER

Kwaliteitsborging:

Opmaak: HKV LIJN IN WATER

Datum: augustus 2007

Status: Concept

Versienummer: versie 0.0

Inhoud

1	Algemeen	1
1.1	Inleiding	1
1.2	Overstromingsscenario's.....	5
1.3	Leeswijzer.....	6
2	Landelijke coördinatiecommissie overstromingsdreiging	7
3	Besluitvormingsproces rivieren	10
3.1	Beschrijving worst credible flood	10
3.2	Opschalingschema rivieren	11
3.3	Fase 0: Normale beheersituatie.....	13
3.3.1	Betrokken partijen en bevoegdheden	13
3.3.2	Criteria voor op- en terugschalen.....	15
3.3.3	Procedure.....	15
3.3.4	Activiteiten met betrekking tot de LCO	15
3.4	Fase 1: Regionale afhandeling crisissituatie	16
3.4.1	Betrokken partijen en bevoegdheden	16
3.4.2	Criteria voor op- en terugschalen.....	18
3.4.3	Procedure.....	19
3.4.4	Activiteiten met betrekking tot de LCO	19
3.5	Fase 2: Bestuurlijke/landelijke coördinatie van de crisissituatie.....	20
3.5.1	Betrokken partijen en bevoegdheden	20
3.5.2	Criteria voor op- en terugschalen.....	23
3.5.3	Procedure.....	23
3.5.4	Activiteiten met betrekking tot de LCO	23
3.6	Fase 3: Landelijke besluitvorming crisissituatie	24
3.6.1	Betrokken partijen en bevoegdheden	24
3.6.2	Criteria voor op- en terugschalen.....	29
3.6.3	Procedure.....	29
3.6.4	Activiteiten met betrekking tot de LCO	29
3.7	Nazorg na overstroming	31
4	Besluitvormingsproces kust.....	32
5	Besluitvormingsproces IJsselmeer.....	33
6	Organisatie LCO	35
6.1	Taak LCO.....	35
6.2	De LCO organisatie	35
6.3	Rollen LCO.....	36
6.4	Partners van de LCO.....	41
	Bijlage A: Afkortingen en verklarende woordenlijst.....	A-1
	Bijlage B: Bevoegdheden en juridisch kader	B-1

Lijst van tabellen

Tabel 1:	Opschalingscriteria voor fase 0 voor overstromingsdreiging rivieren.....	15
Tabel 2:	Opschalingscriteria en MHW's voor Rijn en Maas.....	15
Tabel 3:	Opschalingscriteria voor fase 1 voor overstromingsdreiging rivieren.....	18
Tabel 4:	Opschalingscriteria voor fase 2 voor overstromingsdreiging rivieren.....	23
Tabel 5:	Opschalingscriteria voor fase 3 voor overstromingsdreiging rivieren.....	29
Tabel 6:	Verantwoordelijkheid RWS en burgemeester.....	2
Tabel 7:	Bevoegdheden Rijkswaterstaat.....	2
Tabel 8:	Bevoegdheden Rijkswaterstaat tijdens Rampen en zware ongevallen.....	4

Lijst van figuren

Figuur 1: Netwerkschema Rijkswaterstaat.....	2
Figuur 2: Scope landelijk draaiboek VenW.....	4
Figuur 3: Worst credible flood voor scenario hoogwater op de rivieren.....	10
Figuur 4: Opschalingschema overstromingsdreiging rivieren.....	12

1 Algemeen

1.1 Inleiding

Overstromingen hebben enorme gevolgen voor de samenleving, zowel wat betreft de omvang van de schade als het aantal mogelijke slachtoffers. Scenario's voor overstromingen bij omstandigheden die extremer zijn dan waarop de dijken zijn ontworpen betreffen grote delen van de Nederlandse kust, het rivierengebied of het merengebied. In waterhuishoudkundige termen betekent dit een overstroming van meerdere dijkkringen. Overstromingen treffen niet alleen de geïnundeerde dijkkringen, maar ook de omliggende gebieden die taken hebben bij de hulpverlening en opvang van slachtoffers. Om snel en efficiënt te kunnen optreden bij een (dreigende) overstroming is zorgvuldige afstemming tussen overheid, burger en bedrijfsleven noodzakelijk.

Dit draaiboek beschrijft de werkwijze van de functionele kolom, beschouwd vanuit het perspectief van Verkeer en Waterstaat. Het wettelijk kader voor de uitvoering van de taken van Verkeer en Waterstaat is kort beschreven in Bijlage B (overgenomen uit het Beleidskader calamiteitenplannen Rijkswaterstaat, 23 juni 2005).

Taken en verantwoordelijkheden Rijkswaterstaat

Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor de aanleg, het beheer en het onderhoud van de rijkswateren en –wegen. De hoofdtaken zijn:

- Voor de rijkswateren:
 - beheer van het water
 - beheer van de infrastructuur
 - faciliteren van het gebruik, waarbij de scheepvaart de belangrijkste gebruiker is.
- Voor de rijkswegen:
 - beheer van de infrastructuur
 - faciliteren van het gebruik, in dit geval voertuigen.

Deze hoofdtaken worden ook bij een overstromingsdreiging uitgevoerd. De werkzaamheden bestaan dan uit:

- Waterbeheer:
 - informatievoorziening,
 - advisering.
- Infrastructuur:
 - bediening van infrastructuur (kunstwerken/waterkeringen en wegen, zowel voor, tijdens als na een overstroming; ook bij evacuaties),
 - bewaken en beschermen van infrastructuur (waterkeringen en wegen); inclusief het nemen van (technische en organisatorische) maatregelen om uitval van infrastructuur te voorkomen.
- Gebruikers:
 - informeren van gebruikers,
 - eventueel verbieden van het gebruik, bijvoorbeeld het stilleggen van de scheepvaart of het afsluiten van wegen.

Samenwerking

Rijkswaterstaat werkt op twee schaalniveaus:

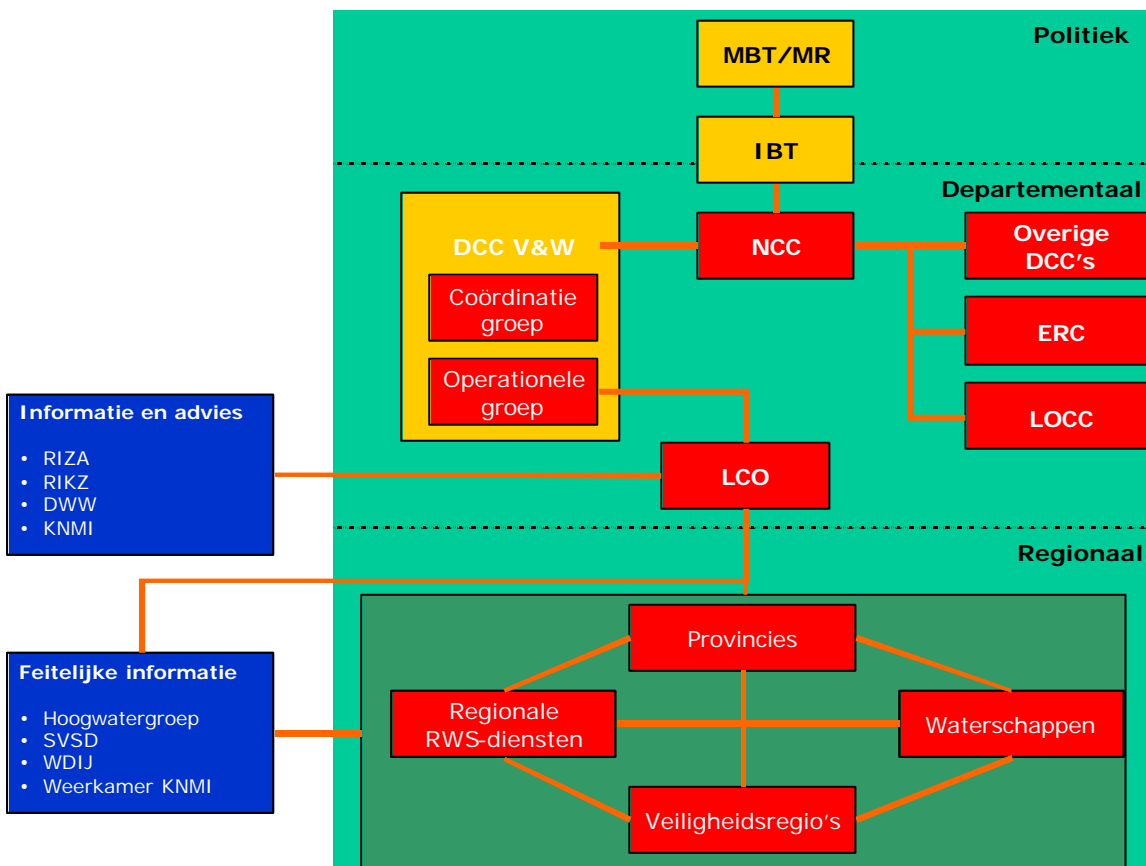
1. Regionaal (operationele taken van de regionale diensten).
2. Landelijk, waarbij onderscheid gemaakt wordt in:
 - a. primaire RWS-taken (o.a. landelijke coördinatie van mensen en middelen),
 - b. als onderdeel/vertegenwoordiger van het Ministerie van VenW.

De regionale diensten van Rijkswaterstaat werken samen met de volgende partners in de regio:

- waterschappen
- gemeenten
- provincies
- veiligheidsregio's

Op landelijke schaal werkt Rijkswaterstaat samen met:

- Ministerie van BZK
- Andere ministeries
- Waterschappen
- Provincies (IPO)
- Gemeenten (VNG)

Figuur 1: Netwerkschema Rijkswaterstaat.

In Figuur 1 zijn lokale netwerkpartners, zoals de gemeenten en hulpdiensten, bewust weggelaten.

Rollen in verschillende stadia van opschaling

Zolang er geen sprake is van een (dreigende) overstroming hebben de waterschappen en heeft Rijkswaterstaat de regie over hun eigen taken. Daarnaast informeren en adviseren zij de partners in de regio en op landelijk niveau.

Vanaf het moment dat er sprake is van een (dreigende) overstroming neemt de algemene kolom de regie in de crisisbeheersing over. Op landelijke schaal is dat het Ministerie van BZK, in de regio zijn het de veiligheidsregio's. De basistaken van de waterschappen en Rijkswaterstaat blijven gelijk, maar besluiten over bijvoorbeeld het afsluiten van wegen vanwege een overstroming worden genomen door de algemene kolom. Rijkswaterstaat en de waterschappen voeren vervolgens de besluiten uit. In de besluitvorming van de algemene kolom heeft Rijkswaterstaat een belangrijke informerende en adviserende rol, zowel in de regio als op landelijke schaal.

De waterschappen en de regionale diensten van Rijkswaterstaat beschikken over calamiteitenplannen en draaiboeken voor de beheersing van hoogwater- en stormvloedcrises in de eigen regio. De werkwijze van de regionale diensten en waterschappen zijn op elkaar afgestemd en op de werkwijze van de algemene kolom in de regio (veiligheidsregio's, provincies) en op landelijk niveau (nationaal responsplan).

Overstromingen door hoogwater of stormvloed zijn bovenregionale gebeurtenissen. De omvang van de gebeurtenissen betekent dat meerdere gemeenten, veiligheidsregio's en provincies betrokken zijn bij de beheersing van de gebeurtenissen. Door de maatschappelijke ontwrichting die een dergelijke gebeurtenis veroorzaakt is landelijke coördinatie noodzakelijk. Zodra er hoogwater of stormvloed wordt verwacht zullen de regionale diensten het DCC-VenW informeren. Indien besluiten in de crisisbeheersing andere regio's beïnvloeden zal de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO) in werking treden. De LCO is een adviesorgaan, bestaande uit deskundigen op het gebied van hoogwater, stormvloed en waterkeringen van de Rijkswaterstaat en de waterschappen (Figuur 1). De LCO is ontstaan naar voorbeeld van de Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling (LCW). De LCO is *aanvullend* op de regionale diensten en waterschappen en is verantwoordelijke voor een uniforme, landelijke, informatievoorziening en advisering met betrekking tot (de gevolgen van) tot hoogwater of stormvloed. De LCO adviseert de Directeur-Generaal van Rijkswaterstaat (DG RWS) met betrekking tot hoogwater en stormvloed. Diezelfde rol vervult het LCO voor het NCC.

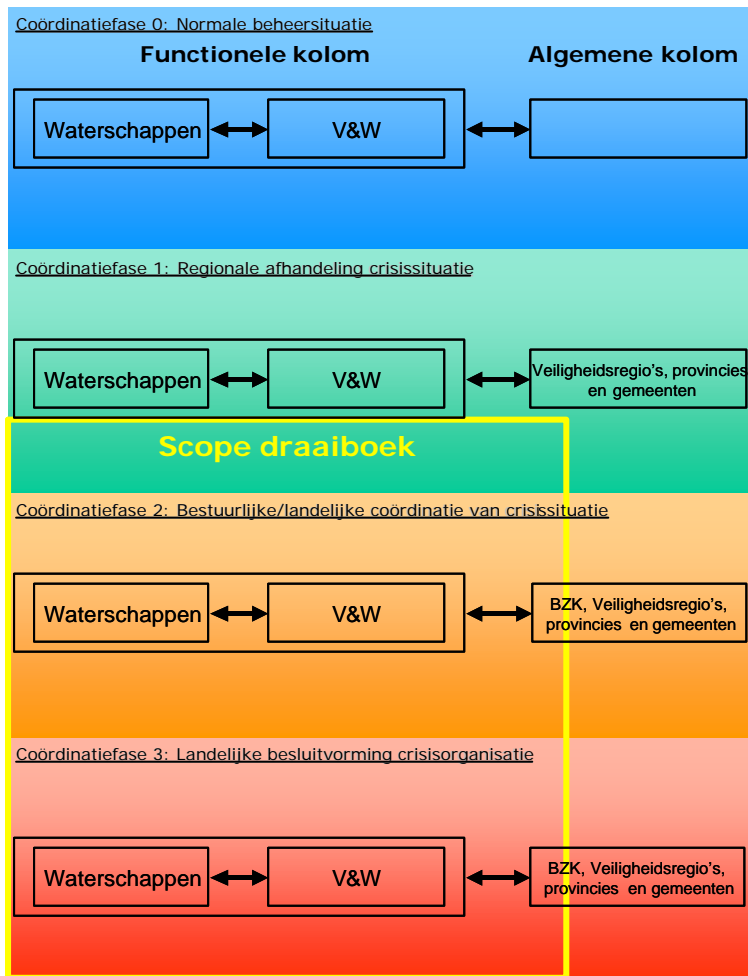
De LCO wordt geactiveerd in situaties van hoogwater of stormvloed, waarbij er voor meerdere dijkkringen overstromingen dreigen. In deze situatie is er behoefte aan nationale coördinatie bestaande uit een goede informatievoorziening en advisering van de ministeries van Verkeer en Waterstaat (VenW) en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). De LCO heeft kennis van het gehele hoofdwatersysteem, dijkkringen en waterkeringen. Door haar contacten met de regionale diensten en waterschappen is zij in staat een compleet en landelijk beeld te schetsen in situaties van hoogwater of stormvloed en kan zij adviseren met betrekking tot faalkansen, risico's en gevolgen van overstromingen alsmede over de eventuele maatregelen.

De LCO werkt nauw samen met de betrokken partijen: regionale diensten, waterschappen, veiligheidsregio's en provincies. De LCO heeft een informerende en adviserende rol, het heeft geen mandaat om zelfstandig te handelen. De LCO functioneert als expertteam van de gehele waterkolom.

Scope landelijk draaiboek

Dit draaiboek betreft het handelen van de waterschappen en Rijkswaterstaat bij (dreigende) grootschalige overstromingen en behandelt informatievoorziening en advisering op landelijk niveau. In Figuur 2 is de scope van het landelijk draaiboek geïllustreerd.

Voor de fasering (zie Figuur 2) wordt gebruik gemaakt van de RWS-terminologie. In het nationaal Responsplan Hoogwatergevolgbestrijding van BZK wordt ook gebruik gemaakt van deze fasering, maar wordt tevens gewerkt met de corresponderende GRIP-fases.

Figuur 2: Scope landelijk draaiboek VenW.

Het landelijk draaiboek hoogwater- en stormvloedcrises behandelt overstromingsdreigingen vanaf de eerste indicatie van hoogwater of stormvloed. De activiteiten in dit draaiboek eindigen op het moment dat projectgroepen voor terugkeer, herstel en schaderegeling en psychosociale opvang worden ingesteld.

Het draaiboek hoogwater- en stormvloedcrises is gebaseerd op de bestaande organisatiestructuren van de waterschappen en Rijkswaterstaat.

Relatie met andere plannen

Het landelijk draaiboek hoogwater- en stormvloedcrises is aanvullend op de calamiteitenplannen en bestrijdingsplannen van de regionale diensten van RWS en de waterschappen. De plannen samen omvatten de hoogwaterbeheersing voor de waterkolom.

De plannen voor hoogwaterbeheersing uit de waterkolom zijn afgestemd op die van de algemene kolom. Op regionaal niveau hebben de regionale diensten en de waterschappen de plannen afgestemd op de (inter)gemeentelijke plannen en de draaiboeken, waarin ook de veiligheidsregio's een aandeel hebben.

Het landelijk draaiboek hoogwater- en stormvloedcrises heeft een directe relatie met het Nationaal Responsplan Hoogwatergevolgbestrijding wat ingaat op de beleidsmatige aspecten van het beperken, beheersen en bestrijden van de maatschappelijke effecten van een overstroming. Dit beleidsdraaiboek is opgesteld door BZK, en wordt beheerd door het NCC. Voor de ondersteuning van de veiligheidsregio's en het Landelijk Operationeel CoördinatieCentrum (LOCC) is er het landelijk operationeel plan hoogwatergevolgbestrijding dat de proactieve en gestructureerde afhandeling van alle bijstandsvragen bij overstromingsdreigingen beschrijft.

Met betrekking tot evacuatie (coördinatiefase 3) zijn proces en activiteiten afgestemd op het draaiboek evacueren dat is opgesteld door BZK, in samenwerking met ministeries van VROM en VenW.

Voor landelijke crisiscommunicatie is het communicatiedraaiboek Hoogwater van het Expertisecentrum Risicocommunicatie (ERC). Hierin worden de interdepartementale communicatiestrategie en de wijze waarop het ERC landelijke communicatieactiviteiten ondersteunt, beschreven.

Tot slot is, zoals eerder gememoreerd, nog een landelijk plan voor grootschalige evacuaties in voorbereiding. Ook dit plan wordt opgesteld in opdracht van het ministerie van BZK.

1.2 Overstromingsscenario's

Dit document beschrijft het landelijk draaiboek voor Rijkswaterstaat tijdens overstromingsdreiging van de rivieren, de kust of het IJsselmeergebied. Het beschrijft afspraken en procedures volgens welke de LCO dient te handelen. Het draaiboek is gebaseerd op een drietal maatgevende scenario's: hoogwater op de rivieren, een stormvloed op de kust en een storm in het IJsselmeergebied. Deze overstromingsscenario's worden ook wel 'worst credible floods' genoemd¹. Per scenario is de worst credible flood beschreven.

Nederland heeft een zeer hoog beschermingsniveau tegen overstromingen, variërend van 1/1.250 jaar voor het riviereengebied tot 1/10.000 jaar voor de kust. Dit betekent dat overstromingen zeer extreme gebeurtenissen zullen zijn met grote gevolgen.

¹ Kolen, B. en R. Geerts, 2006: Maatgevende overstromingsscenario's – betooglijn. HKV en AVIV, rapport Pr1216.10, concept, november 2006.

Met 'worst credible flood' wordt een overstroming bedoeld die het gevolg is van een mogelijke (denkbare) extreme situatie. Het gaat hierbij niet om een situatie die uiterst onwaarschijnlijk is. De kans op een bepaalde gebeurtenis, en een vergelijking met de kans van andere rampen, speelt hierbij een belangrijke rol (relatie met externe veiligheid). De worst credible flood wordt in het draaiboek gebruikt ter illustratie van de situaties waarvoor dit landelijke draaiboek is opgezet. Het is *geen* omschrijving van de te verwachte situatie, maar bedoeld om de omvang van het maximaal denkbare scenario aan te geven.

1.3 Leeswijzer

Versie 0.0 van het landelijk draaiboek is een uitwerking van het raamwerk voor het draaiboek dat eind 2006 is opgesteld. In deze versie zijn aanpassingen doorgevoerd met betrekking tot de werkwijze van het DCC-VenW. De overstromingsscenario's zijn hierin nog niet aangepast; omdat de drie scenario's inhoudelijk een grote overlap hebben zijn twee scenario's, voorlopig, uit het draaiboek gehaald.

In Hoofdstuk 2 wordt de samenstelling van de LCO beschreven.

Voor het landelijk draaiboek hoogwater- en stormvloedcrises is gekozen om te werken vanuit drie overstromingsdreigingen: hoogwater op de rivier, stormvloed langs de kust en storm in het IJsselmeergebied. Per overstromingsdreiging is het besluitvormingsproces apart beschreven in respectievelijk hoofdstuk 3, 4 en 5.

De organisatie van de LCO wordt beschreven in Hoofdstuk 6. Hierin wordt van elk lid van de LCO de rol, taken en bevoegdheden beschreven.

In dit document wordt veelvuldig gebruik gemaakt van afkortingen. Een lijst van afkortingen is opgenomen in bijlage A. Het wettelijk kader van de taken van Rijkswaterstaat staat beschreven in bijlage B.

2 Landelijke coördinatiecommissie overstromingsdreiging

Op regionaal niveau beschikt de waterkolom voor de verschillende beheersgebieden van het land over draaiboeken en calamiteitenplannen die kunnen worden ingezet als de veiligheid van het achterland door water wordt bedreigd. Deze draaiboeken en calamiteitenplannen zijn in het algemeen gericht op de eigen regio.

Er zijn echter situaties denkbaar dat bovenregionale regie nodig is. Dat bleek onder meer uit de studie RBSO (Rampenbeheersingstrategie Overstromingen Rijn en Maas). Feitelijk werden daarin twee belangrijke tekortkomingen geconstateerd van de bestaande calamiteitenorganisatie:

1. Bovenregionale afstemming ontbreekt, zowel op het gebied van crisisbeheersing (BZK-kolom) als bij de waterbeheerders (de VenW -kolom).
2. De afstemming tussen de BZK-kolom en VenW -kolom is onvoldoende.

De overstromingen in New Orleans hebben nog eens aangetoond hoe belangrijk een goede crisisbestrijding is.

Mede naar aanleiding van voorgaande conclusies van RBSO zijn alle calamiteitenplannen en – draaiboeken van RWS geanalyseerd. Daaruit kwam naar voren dat de conclusies uit RBSO niet alleen voor het rivierengebied gelden, maar voor heel Nederland.

Voorliggend 'landelijk draaiboek hoogwater- en stormvloedcrises' heeft dan ook tot doel om de bovenregionale afstemming, en de afstemming met de algemene kolom op het niveau van de veiligheidsregio's en ministeries, te verbeteren.

Daarbij wordt uitgegaan van een adviesorgaan voor overstromingsdreiging: de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO). De LCO krijgt een rol zodra de overstromingsdreiging meer dan één regio betreft. De LCO speelt een cruciale rol in de bovenregionale afstemming en in de afstemming tussen waterkolom en algemene kolom. Deze groep is de spin in het web wat betreft informatie en advisering, zowel binnen de waterkolom als bij de algemene kolom. Door de rollen, taken en positie van deze groep gedetailleerd uit te werken in verschillende stadia van opschaling, kunnen de hiervoor geconstateerde tekortkomingen worden opgelost.

De werkwijze in het draaiboek is gebaseerd op de crisisorganisatie bij VenW. Hierin speelt het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing een belangrijke rol (zie ook Figuur 1).

Naast de vaste kernbezetting van het DCC wordt in crisissituaties, indien nodig, gewerkt met:

- een coördinatiegroep onder leiding van een betrokken DG die de departementale coördinatie verzorgt,
- een operationele groep op het DCC.

Naast de LCO komen in dit draaiboek uiteraard ook de andere partners uit het netwerkschema in Figuur 1 aan de orde, bij verschillende stadia van opschaling.

De Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO) is een groep van experts die het DCC-VenW inhoudelijk adviseert in situaties van overstromingsdreiging van de rivieren, de kust of het IJsselmeergebied. De LCO draagt zorg voor een nationale, uniforme, informatievoorziening over de actuele situatie tijdens hoogwater of stormvloed en biedt inhoudelijke ondersteuning aan de DG-RWS en staatssecretaris VenW. Diezelfde ondersteuning wordt in het hoogste stadium van opschaling ook geleverd aan het NCC en IBT.

In geval van een overstromingsdreiging wordt de LCO geïnformeerd door de regionale diensten en informatiecentra van RWS over de actuele en verwachte waterstanden en door de waterschappen met betrekking tot de toestand van de dijken en kunstwerken. Op basis hiervan stelt de LCO een landelijk beeld samen van de actuele situatie langs de rivieren, kust of het IJsselmeer en informeert/adviseert met betrekking tot de risico's. De LCO brengt deze informatie in bij het (inter)departementaal overleg. De LCO informeert en adviseert in dit overleg op basis van de expertise binnen de groep.

De taken en bevoegdheden van de LCO zijn beschreven in Hoofdstuk 6.

De LCO is het adviesorgaan van de waterkolom tijdens een overstromingsdreiging. De LCO is een expertteam inzake hoogwater en stormvloed voor het DCC-VenW.

Betrokkenen LCO:

- voorzitter LCO
- secretaris LCO
- DCC-VenW
- specialist RIZA (hoogwater op de rivieren en storm IJsselmeergebied)
- specialist RIKZ (stormvloed)
- specialist DWW (waterkeringen)
- specialist AVV (verkeer en vervoer bij evacuaties)
- Regionale diensten
- KNMI
- Unie van Waterschappen

Indien nodig kunnen ook andere deskundigen worden ingeschakeld, bijvoorbeeld op het gebied van communicatie.

De regionale diensten zijn tijdens een overstromingsdreiging onmisbaar voor de hoogwaterbeheersing in de eigen regio en zullen daarom de LCO op afstand ondersteunen (telefoon, e-mail en videoconferencing).

Waar nodig zal de LCO ondersteuning en advies vragen aan onder andere:

- Deltares
- Expertise Netwerk Waterkeren (ENW)
- VerkeerCentrum NederLand (VCNL)
- Betrouwbaar Op de VaarWeg (BOVW)

In geval van een (dreigende) overstroming van één of meerdere dijkkringen, of als er nationale media-aandacht is bij een overstromingsdreiging, wordt de LCO geactiveerd. Afhankelijk van de situatie (rivieren, kust of meren) betreft dit de specialist op gebied van rivieren, de kust of de meren. Bij (dreigend) falen van keringen, dijk of kust wordt ook een specialist waterkeringen betrokken; eventueel ondersteund door het dijkspectieteam van Rijkswaterstaat.

De LCO heeft een rol in de crisisbeheersing als er een redelijke kans is op overstromingen of als er sprake is van landelijke media-aandacht. In de praktijk betekent dit dat de regionale partners in de waterkolom zijn opgeschaald tot coördinatiefase 2. Voorafgaand hieraan zijn de leden van de LCO geïnformeerd en gealarmeerd.

De werkzaamheden van de LCO zijn *aanvullend* op die van de regionale waterpartners. De regionale waterpartners voeren de activiteiten uit zoals beschreven in de calamiteitenplannen, de LCO draagt zorg voor een landelijk en uniform beeld voor de (inter)departementale beleidsteams. Naast de informatie van de regionale diensten maakt de LCO daarbij gebruik van de situatierapporten van de waterschappen om te kunnen rapporteren met betrekking tot de toestand van de dijken (en daarmee het gevaar van overstroming of dijkdoorbraak). De LCO beschikt over expertise en informatie om gevolgen van een eventuele overstroming te kunnen inschatten.

De LCO opereert vanuit het DCC in Den Haag. De regionale diensten worden via telefoon, e-mail en videoconferencing betrokken bij de werkzaamheden.

Opmerking:

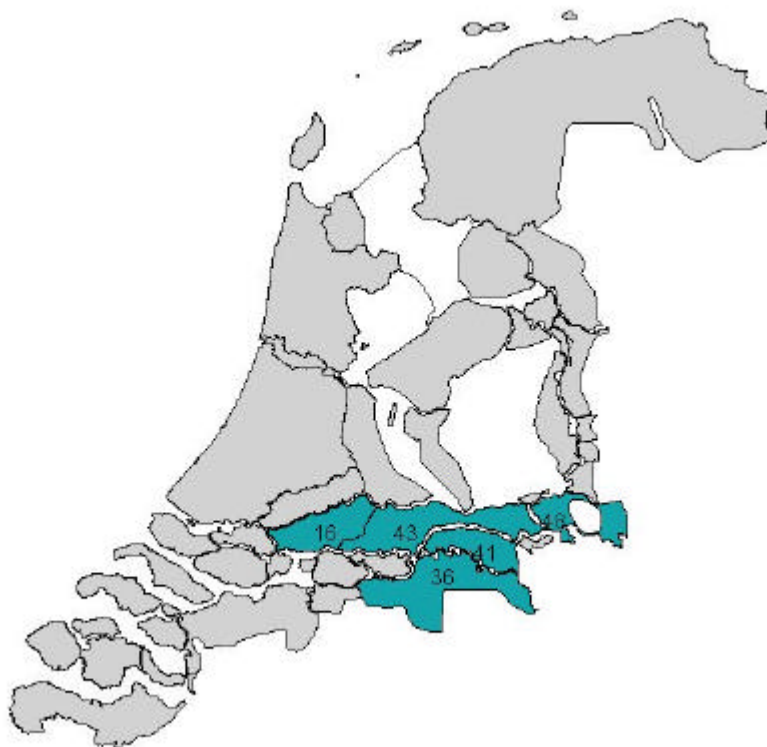
In geval van een overstroming in West-Nederland opereert de LCO (en alle ministeries) vanuit het bedreigde gebied. Uitwijk naar een veilige locatie moet nog worden geregeld.

3 Besluitvormingsproces rivieren

3.1 Beschrijving worst credible flood

Het scenario voor de 'worst credible flood' voor het rivierengebied als gevolg van hoogwater betreft (delen van) de volgende dijkringen (Figuur 3):

- Dijkkring 16 (Alblasserwaard en Vijfherenlanden).
Een doorbraak langs de rivier, waarbij de Diefdijk gesloten is en functioneert.
- Dijkkring 41 (Land van Maas en Waal) met een cascadeeffect naar dijkkring 36 (Land van Heusden).
Op het moment dat water via de dijkkring "land van Maas en Waal" naar de Maas stroomt levert dit extra waterproblemen op voor de Maas. De afvoer van de Maas is dermate groot dat die in combinatie met het overstromingswater leidt tot doorbraak van dijkkring 36 (Land van Heusden).
- Dijkkring 43 (Betuwe, Tieler- en Culemborgerwaarden).
De aflatwerken die een onderdeel zijn van de Lingewerken functioneren waardoor de Diefdijk niet zal overlopen en er geen cascadeeffect is naar dijkkring 16 (Alblasserwaard en Vijfherenlanden).
- Dijkkring 48 (Rijn en IJssel).
Een doorbraak bij Bisslich zonder een cascadeeffect (of achterloopsheid) naar de IJssel.

Figuur 3: Worst credible flood voor scenario hoogwater op de rivieren.

Het potentieel aantal getroffen en in dit scenario is 1,6 miljoen mensen. Dit aantal is groter dan het aantal potentieel getroffen en bij een cascadeffect richting de IJssel, als realistisch alternatief, in plaats van de genoemde doorbraak naar Brabant en Zuid-Holland. In het 'worst credible flood'-scenario is rekening gehouden met:

- Systeemwerking op de rivieren; door een doorbraak bovenstrooms zal er benedenstrooms verlichting optreden. De kans op een doorbraak is dan relatief klein. Bovenstrooms is deze verlichting er nog niet en is de kans op een doorbraak nauwelijks veranderd.
- Het fysische maximum van de afvoer waarbij is uitgegaan van bovenmaatgevende omstandigheden. De afvoergolf zal niet toenemen in hoogte maar wel langer duren. Hierdoor is de belasting langduriger dan voorzien waardoor met name op basis van stabiliteit waterkeringen op diverse plaatsen kunnen bezwijken.

Door de doorbraken eerst benedenstrooms te laten plaatsvinden is er geen verlichting bovenstrooms en is het scenario credible. Dat betekent dat de doorbraak bij dijkkring 16 aan het begin van de afvoergolf zal plaatsvinden. De doorbraak bij Bisslich (dijkkring 48) zal relatief op het eind van de hoogwatergolf plaatsvinden. Daarom is hier ook geen cascadeffect voorzien richting de IJssel.

In de onderstaande figuur is voor de overstromingsdreiging Rivieren het opschalingsschema weergegeven.

3.2 Opschalingsschema rivieren

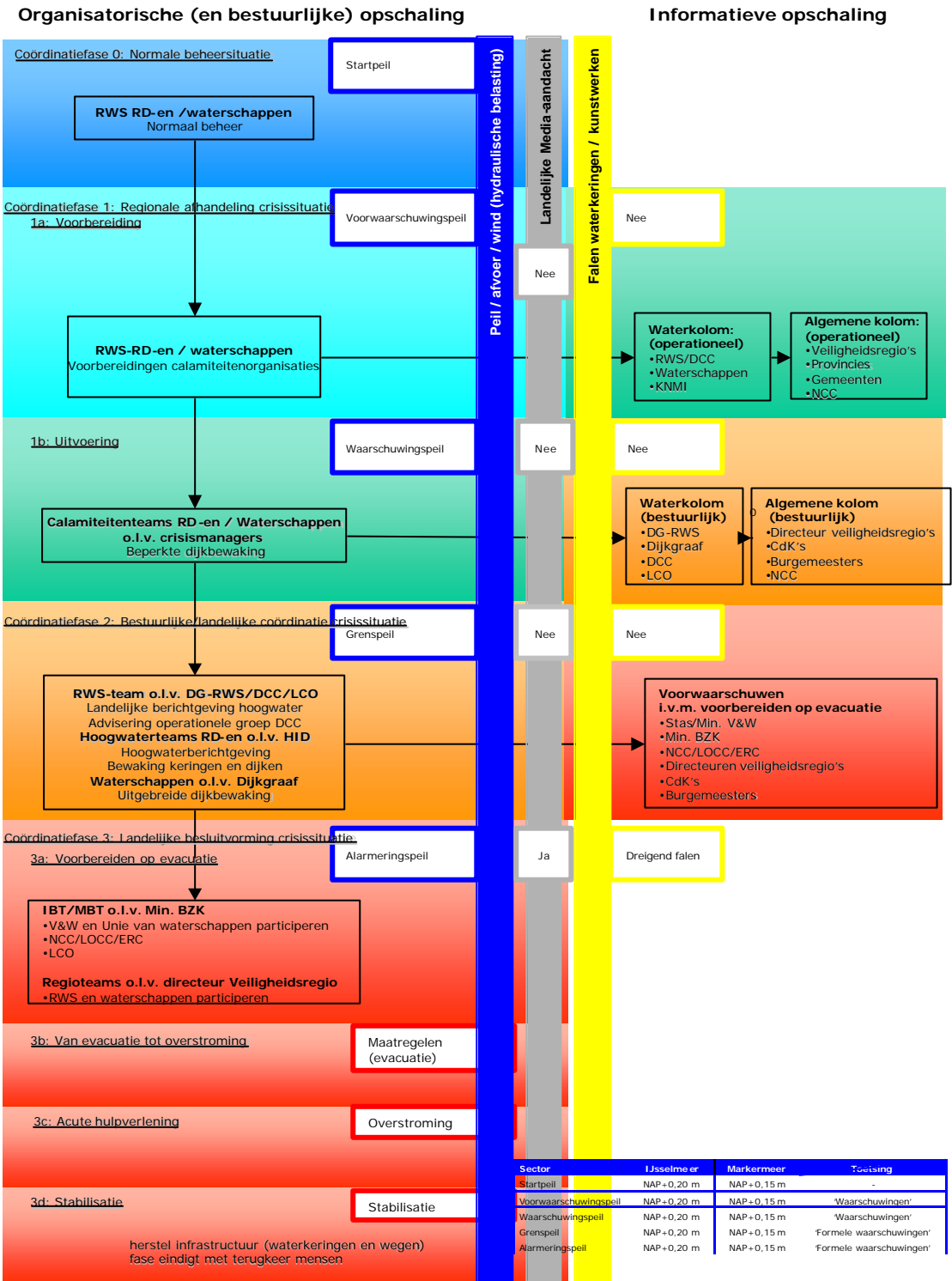
Figuur 4 is het opschalingsschema voor een overstromingsdreiging vanuit de rivieren. Er worden drie criteria gehanteerd voor opschalen:

1. Hydraulische criteria, zoals peil, afvoer en wind
2. Landelijke media-aandacht
3. Falen van een waterkering en/of kunstwerk, zonder dat sprake is van maatgevende omstandigheden

Onder falen wordt, naast het fysiek bezwijken van het object, ook verstaan dat een kunstwerk niet goed functioneert (niet sluit) of dat water over de kering/kunstwerk stroomt.

Fase 0 start met de eerste indicatie van een overstromingsdreiging en valt onder de 'normale' werkzaamheden van de regionale diensten en waterschappen. In fase 1 worden bij de regionale diensten en waterschappen de crisisorganisaties opgestart; in eerste instantie alleen operationeel, maar als het hoogwater doorzet ook bestuurlijk (informatieve opschaling). In fase 2 is nationale coördinatie van de overstromingsdreiging noodzakelijk: de uitvoering blijft nog in de regio, maar op nationaal niveau wordt door de LCO de informatievoorziening en advisering gecoördineerd. In fase 3, waarin sprake is van een (dreigende) overstroming, neemt BZK de regie over. Door BZK worden hulpvraag en hulpaanbod op elkaar afgestemd en wordt, in samenspraak met de regio's, over maatregelen besloten zoals (preventieve) evacuatie besloten.

Opschalingschema overstroomingsdreiging meren

Figuur 4: Opschalingschema overstroomingsdreiging rivieren.

3.3 Fase 0: Normale beheersituatie

In deze fase is geen sprake van een hoogwatersituatie. De regie ligt in handen van de regionale diensten en waterschappen. De regionale diensten van RWS en de waterschappen zijn alert op de ontwikkelingen en zijn intern begonnen met de voorbereidingen ten aanzien van de hoogwaterbeheersing. De waterschappen zijn eerder actief dan de regionale diensten. Naast de organisatorische voorbereiding en het starten van de informatievoorziening zijn de belangrijkste activiteiten het sluiten van coupures en het opzetten van binnenwaterpeilen.

Er is geen bovenregionale regie nodig; er wordt gewerkt volgens de aanpak beschreven in de calamiteitenplannen van de regionale diensten en waterschappen.

3.3.1 Betrokken partijen en bevoegdheden

In deze fase is er geen aanvullende coördinatiestructuur. De regionale diensten coördineren de activiteiten binnen de functionele kolom water. De betrokken partijen zijn:

- Regionale diensten
- Waterschappen
- Hoogwatergroep

Regionale diensten

De regionale diensten bereiden zich voor op een hoogwatersituatie. De regionale diensten zijn verantwoordelijk voor het afvoeren van het water en het afgeven van verwachte waterstanden op de rivieren. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de hoogwatergroep rivieren.

Taken en bevoegdheden zijn (zie calamiteitenplan/draaiboek van de regionale dienst):

- Overleg met RIZA
- Eventueel overleggen met WDIJ (IJsseldelta)
- Maatregelen om het water goed af te voeren
- Informeren verkeercentrales (scheepvaart)
- Informeren van politie en brandweer
- Informatievoorziening en alarmering waterpartners
- Alarmeren organisaties met betrekking tot binnenhalen vee uit uiterwaarden
- Monitoren waterstanden op de rivier
- Besluiten over starten hoogwater meetprogramma

Waterschappen

De waterschappen bereiden zich voor op een hoogwatersituatie. Er worden preventieve maatregelen getroffen in het eigen watersysteem en er wordt voorbereid op dijkbewaking.

Taken en bevoegdheden zijn (zie calamiteitenplannen/draaiboeken van de waterschappen):

- Preventieve maatregelen (aanpassen peilen watergangen binnendijks)
- Monitoren dijken
- Maatregelen ter versterking van de dijken
- Gebruik van Hoogwater InformatieSysteem (HIS) en/of Geautomatiseerd Draaiboek Hoogwater (GDH)².

² De informatiesystemen HIS en GDH zullen op termijn worden vervangen door Fliwas.

Hoogwatergroep

De hoogwatergroep rivieren verzorgt, namens de diensten Limburg en Oost-Nederland, de hoogwaterberichtgeving voor de Maas en de Rijn. De hoogwatergroep volgt de actuele waterstanden en afvoeren op de Rijn en Maas en informeert met betrekking tot de verwachte waterstanden op de rivier, mede op basis van de meteorologische verwachtingen van het KNMI. Hierbij wordt samengewerkt met de internationale partners (Duitsland voor de Rijn en België en Frankrijk voor de Maas). De hoogwatergroep opereert vanuit het Infocentrum Binnenwateren.

De informatievoorziening van de hoogwatergroep is niet beperkt tot de regionale diensten. Alle partijen kunnen door de hoogwatergroep worden geïnformeerd en gewaarschuwd. Het betreft hierbij *feitelijke informatie*; de interpretatie van de informatie wordt gedaan door de regionale dienst (of de LCO).

Taken en bevoegdheden zijn:

- Monitoren waterstanden en afvoeren.
- Opstellen van verwachtingen ten aanzien van waterstanden en afvoer op de rivieren, gebruik makend van rekenprogramma's (FloMaas en FloRijn).
- Informeren van de regionale diensten van RWS, De DCC-VenW, LCO en andere geïnteresseerde partijen over de feitelijke informatie met betrekking tot actuele, en verwachte, waterstanden en afvoeren op de rivieren.
- Alarmeren van partijen indien kritieke peilen (actueel of verwachting) worden overschreden (waaronder de regionale diensten, waterschappen, LCO, DCC-VenW en PCC's/RCC's).

KNMI

De weerkamer van het KNMI verzorgt de weerverwachtingen in Nederland. In tijden van hoogwater werkt het KNMI samen met de hoogwatergroep voor het opstellen van waterstandsverwachtingen op de rivieren. De berichtgeving van het KNMI is aan alle geïnteresseerde partijen en niet beperkt tot de hoogwatergroep.

Taken en bevoegdheden (met betrekking tot hoogwaterberichtgeving):

- Periodiek toeleveren van weersverwachtingen voor Nederland en stroomgebieden van Rijn en Maas
- Weerverwachtingen met betrekking tot:
 - neerslag
 - windrichting en –snelheid
 - temperatuur
- Inhoudelijke advisering en ondersteuning van de hoogwatergroep

3.3.2 Criteria voor op- en terugschalen

Fase 0 is de normale beheersituatie waarbij er verhoogde waterstanden zijn op de rivieren; opschalingscriteria zijn vermeld in Tabel 1.

Onderwerp	Opschalingscriteria	Melding door
Rijn	Startpeil (zie Tabel 2)	Hoogwatergroep
Maas	Startpeil (zie Tabel 2)	Hoogwatergroep
Toestand waterkeringen	Geen	Waterschappen
Landelijke media-aandacht	Geen	DCO

Tabel 1: Opschalingscriteria voor fase 0 voor overstromingsdreiging rivieren.

Het besluit tot opschalen naar fase 0 wordt bij RWS genomen door de rivierbeheerders van de regionale dienst, bij de waterschappen is dit de waterbeheerder.

	RIJN - Lobith		MAAS – Borgharen	
	feitelijk	verwachting	feitelijk	verwachting
startpeil	n.v.t.	> NAP+15,00 m	> NAP+42,75 m	
voorwaarschuwigingspeil	> NAP+14,00 m	> NAP+15,00 m	> NAP+42,75 m	Stijgend
waarschuwigingspeil	> NAP+14,00 m	> NAP+16,15 m	> NAP+43,55 m	Stijgend
grenspeil	> NAP+15,00 m	> NAP+16,75 m	> NAP+44,10 m	Stijgend
alarteringspeil	> NAP+16,75 m	> NAP+17,75 m	> NAP+46,30 m	Stijgend
	RIJN - Lobith		MAAS – Borgharen	
MHW	NAP+17,60 m (afvoer 15.000 m ³ /s)		NAP+50,50 m (afvoer 3.800 m ³ /s)	

Tabel 2: Opschalingscriteria en MHW's voor Rijn en Maas.

De opschalingscriteria voor de Rijn zijn ontleend aan de criteria uit het calamiteitenplan van RWS Oost-Nederland, die van de Maas aan het draaiboek hoogwater van RWS Limburg. De overschrijdingsfrequentie van het MHW voor de rivieren 1/1.250 per jaar.

3.3.3 Procedure

In fase 0 geldt een verhoogde alertheid op de waterstanden in de rivier door de regionale diensten en de waterschappen. In deze fase wordt de organisatie opgestart voor de (regionale) informatievoorziening en om gesteld te staan voor een eventueel volgend hoogwater.

De LCO is niet geactiveerd.

3.3.4 Activiteiten met betrekking tot de LCO

Geen activiteiten van de LCO.

3.4 Fase 1: Regionale afhandeling crisissituatie

In deze fase is sprake van een indicatie van een hoogwatersituatie, gebaseerd op actuele en verwachte waterstanden op Rijn en Maas. De regie is in handen van de regionale diensten en waterschappen. Er wordt onderscheid gemaakt in:

- a. Voorbereiding
- b. Uitvoering

Fase 1a, de voorbereiding, betreft de operationele aspecten met betrekking tot het hoogwater, waarbij de crisisorganisatie van de regionale diensten en waterschappen op operationeel niveau is opgeschaald. De draaiboeken zijn van toepassing en de netwerkpartners in de waterkolom op operationeel niveau worden geïnformeerd; op hun beurt informeren zij de netwerkpartners in de algemene kolom.

In fase 1b, de uitvoering, wordt de crisisorganisatie van de regionale diensten en de waterschappen betrokken in de hoogwaterbeheersing. De waterkolom wordt op bestuurlijke niveau geïnformeerd en dit niveau informeert hun partners in de algemene kolom. In deze fase wordt, via de hoogwatergroep, de LCO gewaarschuwd en kan zij zich voorbereiden op het hoogwater.

Deze fase staat in het teken van de voorbereiding op een komende hoogwatersituatie. In deze fase is er geen bedreiging van de openbare veiligheid of van algemeen en maatschappelijk belang. Daarom is coördinatie van bovenregionale maatregelen in de algemeen bestuurlijke kolom niet nodig. De algemeen bestuurlijke kolom wordt wel geïnformeerd over de stand van zaken en de verwachte ontwikkelingen in het watersysteem.

3.4.1 Betrokken partijen en bevoegdheden

Betrokken partijen zijn:

- DCC-VenW
- LCO
- Regionale diensten Rijkswaterstaat
- Waterschappen
- Hoogwatergroep
- KNMI

DCC-VenW

Het DCC-VenW wordt via de regionale diensten of de hoogwatergroep geïnformeerd over het hoogwater en bereid zich voor. Het DCC-VenW activeert de LCO die inhoudelijke ondersteuning geeft bij de hoogwaterbeheersing.

Taken en bevoegdheden zijn:

- Monitoren van het proces crisisbeheersing
- Informeren en adviseren met betrekking tot het proces van de waterkolom
- Faciliteren van de LCO
- Informeren andere DCC's en het NCC
- Interdepartementale afstemming

LCO

De LCO heeft een taak in het beoordelen van de hoogwatersituatie op landelijk niveau, zowel met betrekking tot de (verwachte) waterstanden als de toestand van de waterkeringen en kunstwerken. Van de LCO zijn de specialist hoogwater op de rivier en de specialist waterkeringen actief.

Taken en bevoegdheden zijn:

- Voorbereiden op hoogwatersituatie door:
 - analyseren situatierapporten
 - overleg met regionale diensten
- Organisatorische maatregelen om gesteld te staan voor de landelijke coördinatie.

Regionale Diensten

De regionale diensten houden zich actief bezig met het dreigende hoogwater. De activiteiten betreffen hoofdzakelijk informatievoorziening aan netwerkpartners en de bewaking van de eigen objecten en waterkeringen/kunstwerken.

Taken en bevoegdheden zijn (zie calamiteitenplan/draaiboek van de regionale dienst):

- Informatievoorziening met betrekking tot actuele en verwachte waterstanden (via hoogwatergroep)
- Informeren van de LCO en het DCC-VenW
 - door periodieke situatierapporten
 - beantwoorden van vragen van LCO
- Informatief opschalen naar DCC-niveau
- Hoogwaterberichtgeving aan:
 - omliggende regionale diensten
 - waterschappen
 - provincies
 - veiligheidsregio's
 - KLPD
 - verkeerscentrales scheepvaart
- Afstemming (op operationeel niveau) met waterschappen
- Overleg op bestuurlijk niveau met:
 - provincie
 - veiligheidsregio
 - waterschappen
- Voorbereiden uitvoering hoogwatermeetprogramma
- Dijkbewaking
- Besluit en uitvoeren van noodmaatregelen in buitendijkse gebieden zoals:
 - kadeverhogingen
 - noodkades
 - ontruiming / evacuatie van buitendijkse gebieden

Waterschappen

De waterschappen zijn actief en werken conform de eigen calamiteitenplannen. De gemeenten, veiligheidsregio's en provincies worden geïnformeerd. De regionale diensten en de LCO worden geïnformeerd over de situatie bij de waterschappen.

Taken en bevoegdheden zijn (zie calamiteitenplannen/draaiboeken van de waterschappen):

- Instellen waterschap coördinatiecentrum
- Afstemming (informatie-uitwisseling) met de regionale diensten
- Informeren op operationeel niveau van:
 - regionale diensten RWS
 - inliggende gemeenten
 - politie en brandweer
 - provincie
 - veiligheidsregio
- Informatief opschalen richting inliggende gemeenten, provincies en veiligheidsregio's
- Overleg op bestuurlijk niveau met:
 - regionale diensten RWS
 - inliggende gemeenten
 - politie en brandweer
 - provincie
 - veiligheidsregio
- Dijkbewaking
- Voorbereiding inrichting dijkposten

Hoogwatergroep

De taken en bevoegdheden van de hoogwatergroep zijn gelijk aan die in fase 0. Daarnaast waarschuwt de hoogwatergroep de LCO.

KNMI

De taken en bevoegdheden van de weerkamer van het KNMI zijn gelijk aan die in fase 0.

3.4.2 Criteria voor op- en terugschalen

Onderwerp	Opschalingscriteria	Melding door
Rijn	Voorwaarschuwingsspeil (zie Tabel 2)	Oost-Nederland
Maas	Voorwaarschuwingsspeil (zie Tabel 2)	Limburg
Toestand waterkeringen	Geen	Waterschappen
Landelijke media-aandacht	Geen	DCO

Tabel 3: Opschalingscriteria voor fase 1 voor overstromingsdreiging rivieren.

Het besluit tot opschalen naar fase 1 wordt bij RWS genomen door de crisiscoördinator van de regionale dienst, bij de waterschappen is dit veelal het afdelingshoofd watersystemen.

Opschalen naar het bestuurlijk niveau (fase 1b) is op basis van het waarschuwingsspeil uit Tabel 2 en wordt gedaan door dezelfde functionarissen.

3.4.3 Procedure

In fase 1 is er nog niet sprake van een gevaarlijke situatie in het riviereengebied, de bestrijding van het hoogwater vindt plaats conform de plannen van de regionale diensten en waterschappen. Omdat de situatie kan overgaan in een dreigende situatie voor meerdere dijkkringen wordt de LCO informatief opgeschaald.

De LCO treft maatregelen om gesteld te staan voor haar taak als de situatie overgaat naar fase 2 of 3.

3.4.4 Activiteiten met betrekking tot de LCO

De activiteiten fase 1 zijn:

1-1	Hoogwatergroep	Waarschuwen van de LCO
1-2	voorzitter LCO	Aanwijzen plaatsvervangend voorzitter LCO.
1-3	specialist rivieren	Analyseren situatierapporten regionale diensten
1-4	specialist waterkeringen	Analyseren situatierapporten waterschappen

3.5 Fase 2: Bestuurlijke/landelijke coördinatie van de crisissituatie

Er is sprake van een hoogwatersituatie. In deze fase is behoefte aan het coördineren van de intra- en interdepartementale informatievoorziening. De regionale diensten en waterschappen zijn verantwoordelijk voor de operationele hoogwaterbeheersing in de regio's.

In deze fase is sprake van afstemming van zowel informatie als van preventieve maatregelen op nationaal niveau tussen de verschillende kolommen. Multidisciplinaire coördinatie van besluitvorming is slechts beperkt nodig omdat de te treffen maatregelen vooral communicatieve elementen bevatten.

Het LCO neemt de regie over. In de functionele kolom water is sprake van een situatie met een bovenregionaal karakter. Hierdoor is er de noodzaak tot nationale coördinatie van de informatievoorziening en coördinatie van voorbereidingen op preventieve maatregelen (gecontroleerde inundatie en evacuatie). De maatregelen die, bij verslechtering van de situatie, nodig zijn in de andere kolommen hebben vaak een langere doorlooptijd (bijvoorbeeld evacuatie). Hierdoor kan het noodzakelijk zijn om al in een eerder stadium met de voorbereidingen te beginnen. Er is coördinatie van preventieve maatregelen in de algemeen bestuurlijke kolom en in eventueel andere functionele kolommen nodig.

In deze fase wordt het hoogste niveau van de algemene kolom geïnformeerd over het hoogwater.

3.5.1 Betrokken partijen en bevoegdheden

Betrokken partijen:

- DCC-VenW (operationele- en coördinatiegroep)
- LCO
- DCO
- Regionale diensten
- Waterschappen
- Hoogwatergroep
- KNMI

DCC-VenW

Het DCC-VenW is in operationele omstandigheden verantwoordelijk voor de procesbewaking ten tijde van de responsfase, informatiecoördinatie en het faciliteren van de aanpak van crises. Bij operationeel opschalen komen vertegenwoordigers van de diverse betrokken directies bijeen in een operationele groep of coördinerende groep. Het DCC-VenW faciliteert het overleg dat wordt voorgezeten door het fungerend hoofd DCC-VenW en ondersteunt door een secretaris en een plotter.

Taken en bevoegdheden zijn:

- Informeren DG-RWS
- Informeren Staatssecretaris VenW
- Voorwaarschuwen
 - staatsecretaris / minister VenW
 - minister BZK
 - NCC / LOCC / ERCHet NCC informeert de commissarissen van de koningin, directeuren veiligheidsregio's en de burgemeesters van de gemeenten
- Informeren DCO
- Aansturen regionale diensten RWS

LCO

De LCO maakt een analyse van de feitelijke informatie van de hoogwatergroep en de situatierapporten van de regionale diensten en waterschappen. De LCO interpreteert de hoogwatersituatie op nationale schaal en maakt een inschatting van de risico's. Hieruit wordt het landelijk beeld samengesteld op basis waarop de besluitvorming plaatsvindt.

Taken en bevoegdheden zijn:

- Informeren DG-RWS
- Analyse van de actuele en verwachte situatie op de rivieren
- Analyse van de toestand van de waterkeringen
- Overleg met regionale waterpartners over situatie en activiteiten
- Opstellen van landelijk beeld hoogwatersituatie
- Op verzoek informeren NCC en andere DCC's
- Op verzoek informeren IBT
- Inhoudelijke ondersteuning DCO

DCO

Gezien de verwachte aandacht vanuit de media en het publiek wordt ook binnen de Directie Communicatie (DCO) van het ministerie van Verkeer en Waterstaat opgeschaald. De communicatiestrategie wordt in overleg met het ERC bepaald. Het DCO raadpleegt de LCO bij het opstellen van de communicatiestrategie.

Taken en bevoegdheden zijn:

- Verantwoordelijk voor de externe communicatie VenW
- Afstemmen communicatie met ERC
- Coördinatie woordvoering:
 - beleid en politiek/bestuurlijk: staatssecretaris VenW
 - beheer hoofdwatersysteem: DG RWS

Regionale diensten

De regionale diensten blijven actief en werken conform de eigen calamiteitenplannen. De regionale diensten informeren periodiek het DCC-VenW middels situatierapporten en onderhouden contact met de LCO. Er is intensief contact met de waterschappen.

Taken en bevoegdheden zijn (zie calamiteitenplan/draaiboek van de regionale dienst):

- Start landelijke hoogwaterberichtgeving
- Informeren LCO / DCC-VenW
- Afstemming met de waterschappen

- Deelname (informerend en adviserend) aan overleg met provincies (PCC) en veiligheidsregio (RCC)
- Besluiten (op verzoek waterschappen) tot stilleggen scheepvaart
- Beheer waterstaatswerken
- Periodiek overleg met provincies en RCC's
- Uitvoeren (nood)maatregelen

Waterschappen

De waterschappen blijven actief en werken conform de eigen calamiteitenplannen. Er is intensief overleg met de gemeenten, veiligheidsregio's en provincies. De regionale diensten en de LCO worden geïnformeerd over de situatie bij de waterschappen.

Taken en bevoegdheden zijn (zie calamiteitenplannen/draaiboeken van de waterschappen):

- Voorwaarschuwen
 - burgemeesters van gemeenten
 - commissaris van de koningin in de provincies
 - directeuren veiligheidsregio's
- Informatievoorziening toestand waterkeringen aan regionale dienst en LCO
- Deelname (informerend en adviserend) aan overleg met provincies (PCC) en veiligheidsregio (RCC)
- Indien nodig: regionale dienst RWS verzoeken tot stilleggen van de scheepvaart
- Waterkeringbeheer
- Uitvoeren van (nood)maatregelen, zoals:
 - plaatsen mobiele pompen
 - plaatsen nooddikes

Hoogwatergroep

De taken en bevoegdheden van de hoogwatergroep zijn gelijk aan die in fase 0.

KNMI

De taken en bevoegdheden van de weerkamer van het KNMI zijn gelijk aan die in fase 0.

3.5.2 Criteria voor op- en terugschalen

De criteria voor opschaling zijn:

Onderwerp	Opschalingscriteria	Melding door
Rijn	Grenspeil (zie Tabel 2)	Hoogwatergroep
Maas	Grenspeil (zie Tabel 2)	Hoogwatergroep
Toestand waterkeringen	Geen	Waterschappen
Landelijke media-aandacht	Geen	DCO

Tabel 4: Opschalingscriteria voor fase 2 voor overstromingsdreiging rivieren.

Het besluit tot opschalen ligt bij de DG-RWS. Terugschaling wordt bepaald door de regionale partners (RWS diensten en waterschappen).

3.5.3 Procedure

In deze fase is de LCO volledig operationeel en functioneert als expertteam hoogwater. De belangrijkste taken zijn het analyseren en rapporteren van de feitelijke informatie uit de regio's en het adviseren van de DG-RWS / staatssecretaris VenW.

De LCO levert periodiek landelijke situatierapporten over de hoogwatersituatie zowel met betrekking tot de weersverwachting, de verwachte waterstanden als de toestand van de waterkeringen langs de rivier. Daarnaast verzorgt de LCO een overzicht van de activiteiten die door regionale diensten en de waterschappen worden uitgevoerd in de strijd tegen het hoogwater, alsmede een inschatting van op, en de gevolgen van, een overstroming. De LCO adviseert over maatregelen (zoals gecontroleerde inundatie en evacuatie).

De LCO biedt inhoudelijke ondersteuning bij het informeren van de media (persconferenties, persberichten of interviews).

3.5.4 Activiteiten met betrekking tot de LCO

De activiteiten in fase 2 zijn:

2-1	Specialist rivieren	Analyseren situatierapporten regionale diensten
2-2	Specialist rivieren	Overleg regionale diensten over toestand en activiteiten
2-3	Specialist waterkeringen	Analyseren situatierapporten waterschappen
2-4	Specialist waterkeringen	Overleg met waterschappen over de waterkeringen
2-5	Specialist rivieren	Opstellen landelijke situatierapport
2-6	Specialist rivieren	Risico-inschatting van (dreigende) overstromingen
2-7	Specialist rivieren	Effectbepaling (dreigende) overstroming
	Specialist waterkeringen	
2-8	voorzitter LCO	Voorzitten afstemmingsoverleg LCO
2-9	secretaris LCO	Verslaglegging LCO
2-10	voorzitter LCO	Informeren van de coördinatiegroep
2-11	voorzitter LCO	Terugkoppelen resultaten overleg coördinatiegroep
2-12	Specialist rivieren	Terugkoppelen landelijke beeld aan regionale diensten
2-13	voorzitter LCO	Inhoudelijk ondersteuning DCO (informatievoorziening media)

3.6 Fase 3: Landelijke besluitvorming crisissituatie

In deze fase is sprake van een (dreigende) overstroming dan wel doorbraak van een primaire kering of een (dreigende) storing in een ander kerend kunstwerk tijdens hoogwater. Tevens kan tot deze fase worden overgegaan als de beleving in de maatschappij niet strookt met de daadwerkelijke dreiging op technische gronden (door landelijke media-aandacht voor het hoogwater). Er wordt vier subfasen onderscheiden (zie responsplan hoogwaterbestrijding):

- a. Voorbereiden op evacuatie
- b. Van evacuatie naar overstroming
- c. Acute hulpverlening
- d. Stabilisatie

De (dreigende) problemen betreffen meerdere beleidsterreinen en meerdere departementen. Hiervoor is coördinatie op nationaal niveau over meerdere departementen noodzakelijk en is het IBT en ook het MBT actief. Het initiatief ligt bij BZK, eventueel op verzoek van één van de andere departementen, die inhoudelijk over de situatie en het handelingsperspectief wordt geïnformeerd door de LCO.

Er is sprake van een calamiteit dan wel crisis conform de definitie in het nationale handboek crisisbesluitvorming. Voor een goede bestrijding van de calamiteit / crisis is multidisciplinaire afstemming en besluitvorming op nationaal niveau over de verschillende departementen essentieel.

Binnen de functionele kolom water is, net als in fase 2, sprake van nationale coördinatie van zowel informatie als preventieve en repressieve maatregelen om de goede werking van het hele watersysteem zoveel mogelijk te waarborgen. Op departementaal niveau vindt binnen de functionele kolom water coördinatie en aansturing plaats door het DCC-VenW met een coördinatiegroep en een operationele groep. De LCO fungeert als adviesorgaan voor de waterkolom en vervult dezelfde taak als in fase 2. Op het gebied van de communicatie is het ERC/NVC actief en heeft het initiatief, het DCO ondersteunt het ERC/NVC

In deze fase is sprake van een bedreiging van de openbare veiligheid en/of moeten maatregelen getroffen worden in het kader van het algemeen en maatschappelijk belang. In dit kader is sprake van nationale coördinatie van maatregelen en informatie.

3.6.1 Betrokken partijen en bevoegdheden

Betrokken partijen in fase 3 zijn:

- DCC-VenW
- LCO
- DCO
- Regionale diensten
- Waterschappen
- Hoogwatergroep
- KNMI
- RCC
- NCC
- LOCC

- IBT
- MBT/MR
- ERC/NVC

DCC-VenW

Het DCC-VenW heeft een taak die gericht is op het bewaken van het proces van crisisbeheersing en het ondersteunen van de besluitvorming (door de algemene kolom). Het DCC verzorgt de inhoudelijke informatievoorziening en adviseert het NCC.

Taken en bevoegdheden:

- Faciliteren van de LCO
- Centrale aanspreekpunt voor Verkeer en Waterstaat, zowel intern als extern, met betrekking tot de crisisbeheersing
- Fungeren als kenniscentrum voor crisisbeheersing
- Afstemmen van de acties binnen het departement en met andere departementen
- Informeren en ondersteunen alle betrokken partijen van VenW
- Afstemming andere DCC's

LCO

De taken van de LCO zijn gelijk aan die in fase 2, aangevuld met activiteiten met betrekking tot andere departementen. De LCO opereert namens het DCC-VenW.

Taken en bevoegdheden zijn:

- Landelijke rapportage over hoogwatersituatie (situatierapporten)
- Informeren en adviseren van IBT en MBT
- Beantwoorden inhoudelijke vragen
- Adviseren met betrekking tot evacuatie:
 - inschatting van risico's (kansen en gevolgen van overstroming)
 - te volgen evacuatiestrategie

DCO

De DCO bepaalt in overleg met het DG-RWS en het ERC/NVC de strategie voor communicatie. De DCO ondersteunt het ERC/NVC met betrekking tot de inhoudelijke informatie in de berichtgeving.

Taken en bevoegdheden:

- Verantwoordelijk voor de externe communicatie VenW
- Ondersteunen ERC/NVC
- Afstemming communicatie met BDG, DGW en IVW
- Coördinatie woordvoering:
 - beleid en politiek/bestuurlijk: staatssecretaris VenW.
 - beheer van het hoofdwatersysteem: DG RWS.

Regionale diensten

De regionale diensten blijven actief en werken conform de eigen calamiteitenplannen. De regionale diensten worden, via het DCC-VenW, geïnformeerd over de besluitvorming bij het NCC. De regionale diensten informeren periodiek het DCC-VenW middels situatierapporten en onderhouden contact met de LCO. Er is intensief contact met de waterschappen.

Taken en bevoegdheden zijn (zie calamiteitenplan/draaiboek van de regionale dienst):

- Hoogwaterberichtgeving
- Afstemming met waterschappen
- Informeren LCO
- Periodiek overleg met provincies (PCC's) en veiligheidsregio's (RCC's)
- Adviseren van gemeenten/provincie/veiligheidsregio met betrekking tot
 - gecontroleerde inundatie
 - evacuatie
- Advies grootschalige evacuatie aan DCC-VenW (LCO)
- Faciliteren brandweer en gemeenten
- Besluit (op verzoek waterschappen) tot stilleggen scheepvaart
- Besluit noodmaatregelen zoals:
 - versterken dijkvakken
 - bescherming kunstwerken (zie bestrijdingsplannen objecten)
 - gecontroleerde inundatie
- Voorbereiden en eventueel uitvoeren van noodzakelijke (verkeerskundige) maatregelen bij evacuaties

Waterschappen

De waterschappen blijven actief en werken conform de eigen calamiteitenplannen. De waterschappen onderhouden intensief contact met de regionale diensten. Periodiek wordt het DCC-VenW (LCO) geïnformeerd middels situatierapporten. De waterschappen worden, via de veiligheidsregio's (RCC), aangestuurd door het NCC.

Taken en bevoegdheden zijn (zie calamiteitenplannen/draaiboeken van de waterschappen):

- Informatievoorziening toestand waterkeringen aan regionale dienst
- Zorg voor de waterkeringen
- Afstemming met de regionale diensten
- Indien nodig: regionale dienst RWS verzoeken tot stilleggen van de scheepvaart
- Informeren en adviseren veiligheidsregio's (RCC's) en provincies (PCC's)
- Uitvoering van technische maatregelen
- Ondersteuning en uitvoering van maatregelen van veiligheidsregio's (RCC's) en provincies (PCC's)
- Herstel waterkering bij overstroming

Hoogwatergroep

De taken en bevoegdheden van de hoogwatergroep zijn gelijk aan die in fase 0.

KNMI

De taken en bevoegdheden van de weerkamer van het KNMI zijn gelijk aan die in fase 0.

RCC

De veiligheidsregio's (RCC's) zijn verantwoordelijke voor de gestructureerde aanpak van de coördinatie calamiteitenbestrijding op regionaal niveau. In geval van hoogwater nodigt zij de regionale dienst uit deel te nemen aan het overleg. Het DCC-VenW wordt via de regionale dienst en via het NCC/IBT geïnformeerd over de actuele situatie en de besluitvorming.

Taken en bevoegdheden (zie responsplan hoogwaterbestrijding):

- Centraal aanspreekpunt voor veiligheidsregio
- Gecoördineerde hoogwaterbestrijding van:
 - veiligheidsregio's
 - provincies
 - gemeenten
 - waterschappen
- Informeren van:
 - PCC's
 - NCC
- Voorlichting
- Handhaving van de openbare orde
- Besluiten over maatregelen op basis van adviezen van de waterschappen
- Uitvoeren van maatregelen conform eigen calamiteitenplan(nen)
- Uitvoeren besluiten Minister BZK

NCC

Bij een crisis met directe, ingrijpende gevolgen voor beleidsterreinen van meerdere departementen, volgt interdepartementale coördinatie. De bestuurlijke coördinatie wordt verzorgd door het Nationaal Coördinatie Centrum (NCC), dat permanent bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is ondergebracht.

De samenstelling van het NCC is:

• NCCB (voorzitter)	• DCC-VenW	• DCC-VWS
• voorzitter LCO	• DCC-VROM	• IPO
• DCC-EZ	• DCC-LNV	• UvW

Taken en bevoegdheden zijn (zie responsplan hoogwaterbestrijding):

- Verantwoordelijk gestructureerde aanpak van de coördinatie calamiteitenbestrijding op landelijk niveau
- Coördinatie van informatie van en naar:
 - Buitenlandse netwerkpartners
 - DCC's
 - RCC's
 - PCC's
- Opstellen van landelijke situatierapporten
- Ondersteunen IBT en MBT;
- Terugkoppelen van de besluiten (NCC, RCC's en PCC's) aan DCC-VenW (cq. LCO)

LOCC

Het LOCC zorgt voor de coördinatie van de operationele inspanningen (zowel bij preparatie als bij respons). De kerntaak van het LOCC is de coördinatie van de operationele ondersteuning van de diverse disciplines bij overstromingsdreiging. Daarnaast kan het LOCC gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen aan de Minister van BZK dan wel de (operationele) disciplines betreffende zaken gerelateerd aan de uitvoering van haar taken.

Taken en bevoegdheden (zie landelijk operationeel plan hoogwaterbestrijding):

- Analyse beschikbare capaciteit (hoeveel en waar)
- Opstellen situatierapporten aan NCC en RCC's met daarin een analyse van de (verwachte) hulpvraag en hulpaanbod met eventuele knelpunten.
- Uitvoering geven aan de besluitvorming.

IBT

Crisisbesluitvorming op ambtelijk niveau vindt plaats in het Interdepartementaal BeleidsTeam (IBT). Het IBT wordt voorgezeten door BZK (Directeur-generaal Veiligheid).

De samenstelling van het IBT is:

• BZK/NCC (BZK; voorzitter)	• LNV	• EZ
• VenW	• VWS	• IPO
• DCO/ERC/NVC (eventueel)	• NCC	• UvW
• VROM	• AZ	

Taken en bevoegdheden (zie responsplan hoogwaterbestrijding):

- Evaluatie van actuele toestand c.q. reeds getroffen maatregelen;
- Besluit over maatregelen of hier een advies voor opstellen voor het MBT/MR
- Adviseren over bestuurlijke (uit de regio) en operationele knelpunten (uit LOCC);
- Inlichten Staten-Generaal
- Inlichten Raad van State
- Beleidskaders voor (publieks)voorlichting en woordvoering bepalen;
- Besluiten over opschaling naar MBT

MBT/MR

Besluitvorming op politiek-bestuurlijk niveau vindt plaats in het Ministerieel Beleidsteam (MBT) of de Ministerraad (MR). Het MBT wordt voorgezeten door de minister van BZK of, indien daartoe aanleiding is, de minister-president. In de uitgebreide variant wordt het MBT gevormd door de (nagenoeg) voltallige Ministerraad, onder voorzitterschap van de minister-president.

Taken en bevoegdheden (zie responsplan hoogwaterbestrijding):

- Evaluatie actuele toestand c.q. reeds getroffen maatregelen
- Beslissen over bestuurlijke (uit de regio) en operationele knelpunten (uit LOCC);
- Besluiten over voorgestelde maatregelen

ERC / NVC

Het Nationale Voorlichtingscentrum (NVC) maakt deel uit van de directie Crisisbeheersing, directoraat-generaal Veiligheid van het ministerie van BZK en is verantwoordelijk voor de communicatie op rijksniveau. De NVC levert, samen met de meest betrokken departementen voorstellen voor een gezamenlijke communicatiestrategie. De uitvoering van de communicatie wordt uitgevoerd door het Expertisecentrum RisicoCommunicatie (ERC).

Taken en bevoegdheden (zie responsplan hoogwaterbestrijding):

- Crisiscommunicatie op rijksniveau
- Advisering en ondersteuning crisiscommunicatie op regionaal niveau

3.6.2 Criteria voor op- en terugschalen

De criteria voor opschaling zijn:

Onderwerp	Opschalingscriteria	Melding door
Rijn	Alarmeringspeil (zie Tabel 2)	Oost-Nederland
Maas	Alarmeringspeil (zie Tabel 2)	Limburg
Toestand waterkeringen	Kritische toestand, groot risico	Waterschappen
Landelijke media-aandacht	Landelijke media-aandacht	DCC-VenW

Tabel 5: Opschalingscriteria voor fase 3 voor overstromingsdreiging rivieren.

Binnen fase 3 gelden voor opschaling in subfases de volgende criteria:

- van fase 3a naar 3b: besluit tot evacuatie
- van fase 3b naar 3c: feitelijke overstroming
- van 3c naar 3d: stabilisatie.

Het besluit tot opschalen naar fase 3 ligt bij BZK, op advies van VenW. Terugschaling wordt bepaald door BZK, waarbij eveneens wordt geadviseerd door VenW.

3.6.3 Procedure

De werkzaamheden van de LCO zijn ongewijzigd. Wel is de frequentie van de situatierapporten hoger omdat naast de coördinatiegroep ook het IBT en MBT over de actuele situatie geïnformeerd moeten worden.

De LCO heeft daarnaast de taak om te adviseren met betrekking tot de uitvoering van grootschalige maatregelen, zoals gecontroleerde inundatie en evacuatie. De advisering betreft de waterbeheeraspecten omtrent de omvang, snelheid en effect van maatregelen, en waar nodig, de verkeerstechnische aspecten van grootschalige evacuaties.

De LCO speelt in op de berichtgeving in de pers door het ERC inhoudelijk te informeren over de waterbeheeraspecten, en waar nodig, de verkeerstechnische aspecten (correcte berichtgeving, voorkomen van onrust bij de bevolking).

3.6.4 Activiteiten met betrekking tot de LCO

De activiteiten zijn:

3-1	Specialist rivieren	Analyseren situatierapporten regionale diensten
3-2	Specialist rivieren	Overleg regionale diensten over toestand en activiteiten
3-3	Specialist waterkeringen	Analyseren situatierapporten waterschappen
3-4	Specialist waterkeringen	Overleg met waterschappen over de waterkeringen
3-5	Specialist rivieren	Opstellen landelijke situatierapport
3-6	Specialist rivieren	Risico-inschatting van (dreigende) overstromingen
3-7	Specialist rivieren en Specialist waterkeringen	Effectbepaling (dreigende) overstroming
3-8	voorzitter LCO	Voorzitten afstemmingsoverleg LCO
3-9	secretaris LCO	Verslaglegging LCO
3-10	voorzitter LCO	Informeren van de DG-RWS
3-11	voorzitter LCO	Informeren DCC-VenW

3-11	DG-RWS	Informereren van de staatssecretaris VenW
3-12	DCC-VenW	Informereren NCC
3-13	DG-RWS	Deelname IBT
3-14	DG-RWS	Terugkoppeling resultaten overleg IBT (en MBT)
3-15	voorzitter LCO	Terugkoppelen resultaten overleg coördinatiegroep
3-16	Specialist rivieren	Terugkoppelen landelijke beeld aan regionale diensten
3-17	voorzitter LCO	Inhoudelijk ondersteuning DCO (informatievoorziening media)

Als de risico-inschatting aangeeft dat er een reële kans is op een overstroming moet dit in een zo vroeg mogelijk stadium worden gemeld, zodat er maximaal de gelegenheid is om preventieve maatregelen (evacuatie) uit te voeren.

4-1	Specialist rivieren	Overleg overstromingsdreiging met regionale diensten
4-2	Specialist waterkeringen	Overleg over overstromingsdreiging met waterschappen
4-3	Specialist rivieren en Specialist waterkeringen	Beoordeling dreiging tot overstroming
4-4	voorzitter LCO	Informereren coördinatiegroep en advies tot evacuatie van benoemde dijkringen
4-4	Voorzitter LCO	Evacuatieadvies inbrengen in IBT
4-5	MBT	Besluit/aanwijzing tot evacuatie

3.7 Nazorg na overstroming

In geval van een overstroming geldt een nazorgfase op het moment dat een overstroming heeft plaatsgevonden en de aanvoer van water over de rivieren aan het afnemen is. In deze fase is nationale coördinatie van het terugkeren naar de reguliere situatie noodzakelijk. De prioriteitsstelling in het optreden door de functionele kolommen wordt bepaald door te treffen maatregelen in algemeen en maatschappelijk belang. Hiervoor is coördinatie over de verschillende departementen op nationaal niveau essentieel.

Daarnaast vindt in de functionele kolom water bovenregionale coördinatie plaats met betrekking tot het afvoeren van water uit de overstroomde gebieden. Hierbij spelen naast waterkwantiteit aspecten ook waterkwaliteit aspecten nadrukkelijk een rol. De coördinatie van de waterkwaliteit en waterkwantiteit aspecten vindt plaats op nationaal niveau binnen de functionele kolom water. Dit gebeurt inhoudelijk door de LCO, ondersteund door het DCC-VenW.

Omdat de bovenregionale coördinatie van de maatregelen in algemeen en maatschappelijk belang in de regel langduriger is dan de bovenregionale coördinatie van de maatregelen binnen de functionele kolom water wordt hierin onderscheid gemaakt.

Functionele kolom

Voor de functionele kolom water is er geen noodzaak meer tot bovenregionale coördinatie. De terugkeer naar "business as usual" vindt plaats onder de verantwoordelijkheid van de regionale ketenpartners.

De bovenregionale coördinatie binnen de functionele kolom water wordt afgeschaald. Op regionaal niveau bepalen de ketenpartners uit de functionele kolom water zelf welke mate van opschaling ze handhaven om hun terugkeer naar de dagelijkse situatie te coördineren.

Het ERC/NVC is actief, het DCO heeft geen actieve rol meer voor wat betreft bovenregionale coördinatie, maar kan wel een rol hebben in de verantwoording vanuit het ministerie van VenW voor de functionele kolom water.

Nationale coördinatie van herstel en weer in gebruik nemen van het gebied na een overstroming, als het water op een gecoördineerde manier is afgevoerd, valt buiten de scope van dit draaiboek.

Evaluatie van de crisissituatie ligt in handen van het DCC-VenW.

Algemene kolom

De maatregelen in algemeen en maatschappelijk belang worden gecoördineerd op nationaal niveau door BZK. Het Nationaal responsplan Hoogwatergevolgbestrijding eindigt met de terugkeer van mensen naar de geëvacueerde gebieden, met het instellen van projectgroepen voor:

- Terugkeer na evacuatie
- Herstel en schade als gevolg van evacuatie
- Psychosociale opvang

4 Besluitvormingsproces kust

Dit scenario is voor deze versie nog niet uitgewerkt.

5 Besluitvormingsproces IJsselmeer

Dit scenario is voor deze versie nog niet uitgewerkt.

6 Organisatie LCO

6.1 Taak LCO

De LCO is ontstaan naar voorbeeld van de Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling (LCW). Ten tijde van extreem hoogwater op de rivieren, meren of langs de kust is er sprake van een overstromingsdreiging. In deze situaties coördineert de LCO de bovenregionale informatievoorziening en doet dit in nauwe samenwerking met de betrokken partijen. De LCO is het expertteam van waterschappen en Rijkswaterstaat in geval van een overstromingsdreiging. De LCO is intermediair tussen Rijkswaterstaat (Hoofdkantoor en regionale diensten) en de waterschappen enerzijds en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties anderzijds.

De LCO treedt in werking op het moment dat de verwachte waterstanden op de rivier, langs de kust of op de meren een reële bedreiging worden voor de dijken of als dijken dreigen te falen. Dit betekent coördinatiefase 2 voor de regionale waterpartners@@. Voorafgaand hieraan hebben regionale diensten en waterschappen hun eigen calamiteitenplannen reeds geactiveerd en zijn actief bezig met de beheersing van het hoogwater, de stormvloed of de overstromingsdreiging. Verwacht wordt dat de LCO circa eens in de drie tot vijf jaar in werking treedt.

De LCO draagt zorg voor een uniforme landelijke berichtgeving over de overstromingsdreiging en informeert de betrokken ministeries over de actuele en de te verwachte situatie, voor zowel de bedreiging door hoge waterstanden als de stabiliteit van de waterkeringen. De LCO maakt een risico-inschatting voor de bedreigde dijkringen, inclusief de aard en omvang van eventuele overstromingen.

De LCO adviseert de Directeur-Generaal van Rijkswaterstaat (DG-RWS) over de mogelijke maatregelen. De LCO laat zich informeren over de actuele situatie door de informatiediensten (hoogwatergroep rivieren, SVSD en WDIJ), de regionale diensten en de waterschappen. Op verzoek kan de LCO zich laten bijstaan door het dijkinspectieteam (DWW).

Indien nodig kan de LCO bij waterschappen en de specialistische- en regionale diensten versterking oproepen. Ook kan de LCO externe partners, zoals het Expertise Netwerk Waterkeren (ENW), Deltares, de VCNL of de BOVW om ondersteuning en advies vragen.

6.2 De LCO organisatie

De LCO is een adviesorgaan voor situaties van bovenregionale overstromingsdreiging. De LCO is samengesteld uit specialisten voor hoogwater- of stormvloed. In de crisisbeheersing wordt de LCO ondersteunt en gefaciliteerd door de DCC-VenW. Bij (dreigende) evacuaties worden ook specialisten op het gebied van verkeer en vervoer ingezet.

De waterschappen en regionale diensten maken 'op afstand' deel uit van de LCO: in crisissituaties kunnen de medewerkers niet door de regio worden gemist. Wel kunnen zij via telefoon, e-mail en videoconferencing worden betrokken in het proces. De LCO wordt geïnformeerd door de informatiediensten, regionale diensten en waterschappen en is in staat deze informatie te verwerken tot een landelijk beeld van de situatie.

De LCO onderhoudt contacten met het KNMI (voor stormvloedcrises via de SVSD) met betrekking tot de weersverwachtingen voor de korte- en langere termijn.

De specialisten van de LCO koppelen het landelijke beeld van de hoogwater- of stormvloedcrises terug met de betrokken regionale diensten en waterschappen.

De LCO ondersteunt de DCO en het ERC/NVC bij de berichtgeving en publieksvoorlichting.

6.3 Rollen LCO

Binnen de LCO zijn de volgende rollen benoemd:

- Voorzitter LCO
- Secretaris LCO
- DCC-VenW
- Specialist hoogwater op de rivier
- Specialist stormvloed langs de kust
- Specialist storm in het IJsselmeergebied
- Specialist waterkeringen
- Specialist verkeer en vervoer
- KNMI
- UvW

Indien nodig kunnen ook andere deskundigen zitting nemen in de LCO, bijvoorbeeld deskundigen op het gebied van communicatie.

Waar nodig zal de LCO ondersteuning en advies vragen aan onder andere:

- Deltares
- Expertise Netwerk Waterkeren (ENW)
- VerkeerCentrum NederLand (VCNL)
- Betrouwbaar Op de VaarWeg (BOVW)

Voorzitter LCO

De voorzitter LCO is de procesleider van de LCO en is inhoudelijk bekend met hoogwater- en stormvloedsituaties. De voorzitter LCO communiceert in de coördinatiefasen 2 en 3 in directe lijn met de DG-RWS en draagt zorg voor de interne en externe communicatie van de LCO. De voorzitter LCO kan bij verdere opschaling de LCO vertegenwoordigen in andere overleggen.

Bij afwezigheid van de voorzitter worden de taken en bevoegdheden overgenomen door de plaatsvervangend voorzitter. De voorzitter en de plaatsvervangend voorzitter stemmen hun afwezigheid op elkaar af. De plaatsvervangend voorzitter wordt bij iedere activering van de LCO expliciet aangewezen.

De voorzitter LCO is verantwoordelijk dat de LCO beschikt over de juiste parate kennis en dat deze op een doeltreffende wijze kan worden benut ten tijde van een overstroming(sdreiging). Dit omvat de volgende componenten:

- het netwerk, ofwel het overzicht van de personen met de juiste kennis en de bereikbaarheid van die personen ten tijde van een extreme meteorologische omstandigheid;
- de instrumenten, ofwel een doeltreffende set van instrumenten – dit omvat onder meer databanken, alarmeringssystemen en simulatiesystemen – om het benodigde inzicht tijdig en betrouwbaar te verkrijgen;
- de communicatie, ofwel het op de juiste plaats en op het juiste tijdstip de juiste informatie te krijgen; naast kwaliteit van de inhoud vergt dit ook robuustheid van de communicatielijnen en systemen.

Verantwoordelijkheden voorzitter LCO:

- Procesverantwoordelijk functioneren LCO
- Interne communicatie van de LCO
- Externe communicatie (in samenwerking met de DCO)
- Vertegenwoordiger van de LCO in operationele groep
- Adviseur namens de LCO in de coördinatiegroep (departementaal niveau)
- Vertegenwoordiger van de LCO op interdepartementaal niveau

Taken voorzitter LCO:

- Aanwijzen plaatsvervangend voorzitter.
- Leiden van de bijeenkomsten van de LCO
- Dagelijks informeren van de DG-RWS
- Adviseren van de DG-RWS met betrekking tot de hoogwater- of stormvloedsituatie
- Informeren IBT, NCC en DCC's
- Informeren van de DCO

Secretaris LCO

De secretaris heeft naast ondersteuning van de voorzitter een belangrijke rol met betrekking tot de verslaglegging en de (interne) communicatie. De secretaris draagt zorg voor het archief van de LCO waarin onder andere de draaiboeken van de betrokken organisaties en achtergrond-informatie over de sterkte van de waterkeringen en over overstromingsscenario's en evacuatiestrategieën.

Verantwoordelijkheden secretaris LCO:

- Administratie van de LCO

Taken secretaris LCO:

- Administratieve ondersteuning van de voorzitter LCO
- Organiseren van LCO overleg (uitnodiging, distributie vergaderstukken, vergaderruimte, faciliteiten)
- Verslaglegging LCO overleg
- Beheer LCO archief (calamiteitenplannen, overstromingsscenario's en evacuatiestrategieën)
- Beheer landelijk draaiboek (dit document)

DCC-VenW

Het DCC-VenW heeft twee primaire verantwoordelijkheden: een beleidsmatige component en een operationele component. De beleidsmatige component is gericht op het zorgdragen voor een samenhangend crisismanagementbeleid. De tweede component is de procesbewaking ten tijde van de responsfase, informatiecoördinatie en het faciliteren van de aanpak van crises.

Verantwoordelijkheden DCC-VenW:

- Bewaking landelijk draaiboek als onderdeel van een samenhangend crisismanagement
- Procesbewaking ten tijde van overstroming(sdreiging)
- Afstemming met andere directies VenW (communicatie, juridische zaken, ...)
- Afstemming andere DCC's

Taken DCC-VenW:

- Uitbouwen van de DCC-VenW organisatie
- Informeren van de andere directies
- Informeren van de andere DCC's
- Faciliteren van de werkzaamheden van de LCO
- Faciliteren en functioneren van de operationele groep
- Faciliteren van de coördinatiegroep
- Oproepen van extra ondersteuning ten behoeve van de LCO
- Informeren van betrokkenen in het netwerk en het bewaken van de voorlichtingsfunctie
- Voorbereiden van de besluitvorming in de coördinatiegroep
- Eventueel optreden als technisch voorzitter van de coördinatiegroep
- Het opstellen van situatierapporten.

Specialist hoogwater op de rivier

De specialist hoogwater op de rivier brengt gedetailleerde kennis van het watersysteem van de rivieren, met name de Rijn en de Maas in. De specialist hoogwater op de rivier draagt zorg voor de verwerking van de situatierapporten van de regionale diensten en verzorgt de landelijke rapportage met betrekking tot het hoogwater. De specialist heeft het overzicht over alle regionale plannen en draaiboeken en is bekend met de (preventieve) maatregelen, de overstromingsscenario's en evacuatiestrategieën. De specialist wordt ondersteund door informatiesystemen, zoals MFPS en HIS.

Verantwoordelijkheden specialist hoogwater op de rivieren:

- Analyse van actuele en verwachte situatie op de rivieren
- Contact onderhouden met de waterschappen
- Landelijke rapportage hoogwater op de rivier
- Advisering van de voorzitter

Taken specialist hoogwater op de rivieren:

- Contact onderhouden met de regionale diensten
- Opstellen van landelijke situatierapporten met betrekking tot hoogwater op de rivier.
- Inhoudelijke inbreng in LCO overleg
- Uitwerken van potentiële overstromingsscenario's (in overleg met de specialist waterkeringen)
- Advisering met betrekking tot maatregelen

Specialist stormvloed langs de kust

De specialist stormvloed langs de kust brengt gedetailleerde kennis in over de kust in combinatie met een storm. De specialist stormvloed langs de kust draagt zorg voor de verwerking van de situatierapporten van de regionale diensten en verzorgt de landelijke rapportage met betrekking tot de stormvloed. De specialist heeft het overzicht over alle regionale plannen en draaiboeken en is bekend met de (preventieve) maatregelen, de overstromingsscenario's en evacuatiestrategieën. De specialist stormvloed langs de kust wordt ondersteund door de informatiesystemen, zoals MFPS en HIS.

Verantwoordelijkheden specialist stormvloed langs de kust:

- Analyse van de actuele situatie langs de kust
- Contact onderhouden met de waterschappen
- Landelijke rapportage stormvloed
- Advisering van de voorzitter

Taken specialist stormvloed langs de kust:

- Contact onderhouden met de regionale diensten
- Contact onderhouden met de waterschappen
- Opstellen van landelijke situatierapporten met betrekking tot stormvloed.
- Inhoudelijke inbreng in LCO overleg
- Uitwerken van potentiële overstromingsscenario's (in overleg met de specialist waterkeringen)
- Advisering met betrekking tot maatregelen

Specialist storm in het IJsselmeergebied

De specialist storm in het IJsselmeergebied brengt gedetailleerde kennis in over de situatie op in het IJsselmeergebied, inclusief de monding van de IJssel in het IJsselmeer. De specialist zorgt voor de verwerking van de situatierapporten van de regionale diensten en verzorgt de landelijke rapportage met betrekking tot de overstromingsdreiging in het IJsselmeergebied. De specialist heeft het overzicht over alle regionale plannen en draaiboeken en is bekend met de (preventieve) maatregelen, de overstromingsscenario's en evacuatiestrategieën. De specialist wordt ondersteund door de informatiesystemen, zoals het WDIJ instrumentarium, MFPS en HIS.

Verantwoordelijkheden storm in het IJsselmeergebied:

- Analyse van de actuele situatie overstromingsdreiging IJsselmeergebied
- Contact onderhouden met de waterschappen
- Landelijke rapportage IJsselmeergebied
- Advisering van de voorzitter

Taken specialist storm in het IJsselmeergebied:

- Contact onderhouden met de regionale diensten
- Contact onderhouden met de waterschappen
- Opstellen van landelijke situatierapporten met betrekking tot de overstromingsdreiging rond het IJsselmeergebied.
- Inhoudelijke inbreng in LCO overleg
- Uitwerken van potentiële overstromingsscenario's (in overleg met de specialist waterkeringen)
- Advisering met betrekking tot maatregelen

Specialist waterkeringen

De specialist waterkeringen brengt gedetailleerde kennis in met betrekking tot de veiligheid van de dijkringen en de stabiliteit van de waterkeringen. De specialist heeft kennis van de veiligheidsberekeningen voor de dijkringen en faalkansanalyses van de waterkeringen. De specialist waterkeringen ondersteunt de andere specialisten bij het opstellen van de situatierapporten en draagt bij aan de analyse van de actuele situatie. De specialist waterkeringen communiceert daarover met de betrokken waterschappen en regionale diensten. De specialist wordt ondersteund door de informatiesystemen, zoals MFPS en HIS.

Indien nodig kan gebruik gemaakt worden van het dijkspectieteam of kunnen externe partijen, zoals het ENW of het Deltares, worden geraadpleegd.

De specialist waterkeringen kan het dijkspectieteam verzoeken dijkvakken nader te inspecteren en daarover te rapporteren

Verantwoordelijkheden specialist waterkeringen:

- Analyse actuele situatie van de waterkeringen
- Advisering van de voorzitter met betrekking tot de stabiliteit van de waterkeringen

Taken specialist waterkeringen:

- Contact onderhouden met de waterschappen
- Ondersteuning van de andere specialisten bij het opstellen van de landelijke situatierapporten
- Inhoudelijke inbreng in LCO overleg
- Uitwerken van potentiële overstromingsscenario's (in samenwerking met de andere specialisten)
- Advisering met betrekking tot maatregelen

Specialist verkeer en vervoer

De specialist verkeer en vervoer adviseert bij (dreigende) evacuaties voor zover het de rijkswegen betreft. De specialist heeft zicht op nog beschikbare wegen (voor en na een overstroming), hun capaciteit, het mogelijke aanbod aan verkeersstromen en de mogelijke maatregelen om de verkeersstromen in goede banen te leiden. De specialist verkeer en vervoer staat in nauw contact met de verkeerscentra Nederland, voor zover die nog operationeel zijn.

Verantwoordelijkheden specialist verkeer en vervoer:

- Analyse actuele situatie van de rijkswegen
- Advisering van de voorzitter met betrekking tot de beschikbare capaciteit

Taken specialist verkeer en vervoer:

- Contact onderhouden met de verkeerscentra
- Opstellen van landelijke situatierapporten over de verkeerssituatie
- Inhoudelijke inbreng in LCO overleg
- Uitwerken van potentiële overstromingsscenario's, met name waar het de relatie met de rijkswegen betreft (in samenwerking met de andere specialisten)
- Advisering met betrekking tot maatregelen

KNMI

Het KNMI is de meteorologische expert en informeert de LCO (en andere partijen) over de actuele en te verwachten meteorologische omstandigheden. Dit gebeurt in principe via de normale informatielijnen van de ketenpartners. Indien noodzakelijk kan een aanvullende afspraak gemaakt worden voor rechtstreekse deelname van het KNMI aan de LCO.

Het KNMI heeft een belangrijke bijdrage in de waarschuwingdiensten, zoals de hoogwatergroep rivieren, De SVSD en de WDIJ.

Unie van Waterschappen

De vertegenwoordiger van de UvW is intermediair tussen de LCO (VenW) en de waterschappen.

6.4 Partners van de LCO

De LCO wordt in de uitvoering van haar taak ondersteund door verschillende partijen, dit zijn:

- Waterschappen
- Regionale diensten Rijkswaterstaat
- Informatiediensten
- Dijkinspectieteam

Waterschappen

De waterschappen hebben gedetailleerde kennis van de waterkeringen langs de rivieren en kust en inzicht in de gevolgen van een mogelijke overstroming. De waterschappen hebben primair een taak als beheerder van de waterkeringen. Voor de uitvoering van de werkzaamheden tijdens hoogwater- en stormvloed beschikken de waterschappen over calamiteitenplannen en draaiboeken.

De waterschappen informeren periodiek de regionale diensten en de LCO. Op verzoek zullen de waterschappen de specialisten van de LCO nader informeren over de actuele en verwachte situatie.

Net als de regionale diensten kunnen de waterschappen, op verzoek of op eigen initiatief overleggen met de specialisten van de LCO over mogelijke risico's en gevolgen. De ondersteuning is op afstand met behulp van telefoon, e-mail en videoconferencing omdat zij tijdens een overstromingsdreiging niet gemist kunnen worden.

De bovenregionale afstemming verloopt via de veiligheidsregio's (algemene kolom) en de LCO (water kolom). De LCO kan wel zelf het initiatief nemen om te informeren bij, of te overleggen met, de waterschappen

Regionale diensten Rijkswaterstaat

De regionale diensten hebben gedetailleerde kennis van het regionale watersysteem en de interactie met de waterschappen. De regionale diensten hebben primair een taak als waterbeheerder bij het voorspellen van waterstanden en als beheerder van waterkeringen. Voor de uitvoering van de werkzaamheden tijdens hoogwater- en stormvloed beschikken de regionale diensten over calamiteitenplannen en draaiboeken.

De regionale diensten informeren periodiek het DCC-VenW en voorzien op deze wijze de LCO van de noodzakelijke informatie. Op verzoek zullen de regionale diensten de specialisten van de LCO nader informeren over de actuele en verwachte situatie.

De regionale diensten kunnen op verzoek of op eigen initiatief overleggen met de specialisten van de LCO over mogelijke risico's en gevolgen. De ondersteuning is op afstand met behulp van telefoon, e-mail en videoconferencing omdat zij tijdens een overstromingsdreiging niet gemist kunnen worden.

Informatiediensten

De hoogwatergroep (rivieren), de SVSD (kust) en de WDIJ (IJsselmeergebied) vervullen een essentiële rol in het monitoren en voorspellen van waterstanden, inclusief het alarmeren van betrokken partijen. De waarschuwingsdiensten werken hierbij nauw samen met het KNMI. De waarschuwingsdiensten beschikken over een modelinstrumentarium waarmee waterstanden kunnen worden voorspeld. Deze voorspelingen worden beschikbaar gesteld aan de betrokken partijen, waaronder de LCO.

Op verzoek van de LCO kan de waarschuwingsdienst extra berekeningen uitvoeren.

Dijkinspectieteam

Het dijkinspectieteam kan in normale en extreme situaties inspecties uitvoeren van waterkeringen in beheer bij Rijkswaterstaat en bij waterschappen. De waterschappen en regionale diensten informeren periodiek het dijkinspectieteam over de toestand van de dijken.

Vanuit deze taakstelling heeft het dijkinspectieteam een goed overzicht over de toestand van de dijkvakken en kan de LCO hierover informeren. Op verzoek van de LCO kan het dijkinspectie-team dijkvakken controleren.

Bijlagen

Bijlage A: Afkortingen en verklarende woordenlijst

A.1 Afkortingen

AVV	Adviesdienst Verkeer en Vervoer
AZ	ministerie van Algemene Zaken
BDG	Bureau Directeur Generaal RWS
BOVW	Betrouwbaar Op de VaarWeg
BZK	ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CdK	Commissaris der Koningin
DCC-VenW	Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing
DCO	Directie COmmunicatie
DG RWS	Directoraat-Generaal RWS
DGG	Directoraat Generaal Goederenvervoer
DGW	Directoraat Generaal Water
DWW	Dienst Weg- en Waterbouw
ENW	Expertise Netwerk Waterkeren
ERC	Expertisecentrum Risico- en Crisiscommunicatie
EZ	ministerie van Economische Zaken
GDH	Geautomatiseerd Draaiboek Hoogwater
GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
HID	Hoofd-Ingenieur-Directeur
HIS	Hoogwater InformatieSysteem
HMCN	Hydro-MeteoCentrum van RWS Noordzee
HMCZ	Hydro-MeteoCentrum Zeeland
HMR	Hydro Meteocentrum Rijnmond
IBT	Interdepartementaal BeleidsTeam
IPO	InterProvinciaal Overleg
IVW	Inspectie Verkeer en Waterstaat
KB	Koninklijk Besluit
KLPD	Korps Landelijke PolitieDiensten
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
LCO	Landelijk Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging
LCW	Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling
LNV	ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselveiligheid
LOCC	Landelijk Operationeel CoördinatieCentrum
MFPS	MultiFunctioneel PresentatieSysteem
MHW	Maatgevende HoogWaterstanden
MR	MinisterRaad
MSW	Monitoring Systeem Waterstanden
NAP	Normaal Amsterdams Peil
NCC	Nationaal CoördinatieCentrum
NCCB	Nationaal Coördinator Crisisbeheersing
NVC	Nationaal VoorlichtingsCentrum
PCC	Provinciaal CoördinatieCentrum
RBSO	RampenBeheersingStrategie Overstromingen Rijn en Maas
RCC	Regionaal CoördinatieCentrum

RIKZ	RijksInstituut voor Kust en Zee
RIZA	Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling
RVB	Regionaal veiligheidsBestuur
RWS	RijksWaterStaat
SVSD	Stormvloedwaarschuwingsdienst (voorheen StormVloedSeinDienst)
UvW	Unie van Waterschappen
VenW	Verkeer en Waterstaat
VCNL	VerkeerCentrum NederLand
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VROM	ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu
VWS	ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Wrzo	Wet rampen en zware ongevallen

A.2 Verklarende woordenlijst

Calamiteit	Een gebeurtenis die buiten het (reguliere) werkpatroon valt en waarbij de aanpak verder gaat dan de gewone dagelijkse werkzaamheden, waarbij de inzet van externe hulpdiensten en/of instanties noodzakelijk kan zijn en er mogelijksterwijs afstemming plaats dient te vinden met externe partijen. (Beleidskader calamiteitenplannen Rijkswaterstaat).
Calamiteitenplan	Een organisatieplan waarin in algemene zin is aangegeven hoe in geval van een (dreigende) calamiteit gehandeld dient te worden ten einde tot een doelmatige bestrijding van de calamiteit en de gevolgen daarvan te komen. (Beleidskader calamiteitenplannen Rijkswaterstaat).
Crisisbeheersing	Het geheel van maatregelen en voorzieningen dat de overheid treft in samenwerking met andere organisaties ter voorbereiding op, ten tijde van en na afloop van crises ter waarborging van de (nationale) veiligheid. (Beleidskader calamiteitenplannen Rijkswaterstaat).
Draaiboek (hoogwater- en stormvloedcrises)	Een beschrijving van de organisatie, achtergronden en de maatregelen van Rijkswaterstaat voor de bestrijding van hoogwater- of stormvloedcrises.
Maatgevend overstromingsscenario	Situatie die, waarschijnlijk, extremer is dan de maatgevende situatie waarop de keringen zijn gedimensioneerd. Criteria voor het bepalen van de maatgevende overstroming zijn de omvang van de schade, het aantal getroffen, het aantal slachtoffers maar ook de mate van verrassing en de snelheid van optreden. Het begrip is gerelateerd aan het gesteld staan voor calamiteiten. Er is <i>geen</i> directe relatie met de maatgevende situatie waarop de waterkeringen zijn gedimensioneerd: het 'maatgevende' heeft betrekking op de inhoud van het daaraan gekoppelde landelijke draaiboek.
Waterpartners	Waterschappen en Rijkswaterstaat. Met regionale partners worden de waterschappen met de regionale diensten van Rijkswaterstaat bedoeld.
Veiligheidsbeleid	Beschermen van vitale belangen. (Beleidskader calamiteitenplannen Rijkswaterstaat).
Worst credible flood	Een overstroming die het gevolg is van een extreme, maar niet ondenkbare, situatie. Het gaat hierbij niet om een situatie die uiterst onwaarschijnlijk is. De kans op een bepaalde gebeurtenis en een vergelijking met de kans van andere rampen speelt hierbij een belangrijke rol (relatie met externe veiligheid).

Bijlage B: Bevoegdheden en juridisch kader

Tekst integraal overgenomen uit het beleidskader van de DCC-VenW.

B.1 Inleiding

Een adequate bestrijding van een calamiteit vergt in veel gevallen een samenwerking tussen verschillende partijen (hulpverleningsdiensten, gemeenten, provincie(s), Rijkswaterstaat, waterschappen, enz). De juridische basis voor deze samenwerking alsmede de taken- en bevoegdhedenverdeling tussen de betrokken partijen zijn vastgelegd in de wet- en regelgeving.

Er zijn veel wetten die van belang zijn voor de regionale dienst van Rijkswaterstaat en dus ook rechtstreeks dan wel zijdelings op de afhandeling van een calamiteit betrekking hebben. In dit hoofdstuk worden alleen die wetten genoemd, die bij een calamiteit van direct belang kunnen zijn. Essentieel in een dergelijke situatie is wie welke bevoegdheid mag uitoefenen.

De bevoegdheden en verplichtingen bij het optreden en afhandelen van calamiteiten is vastgelegd in de volgende wetten:

Wet beheer Rijkswaterstaatswerken	Wet Bestrijding Ongevallen Noordzee (BON)*
Waterstaatswet 1900	Wet verontreiniging zeewater*
Wet op de waterkeringen	Waterschapswet
Wet Verontreiniging oppervlaktewateren	Onteigeningswet
Wet bodembescherming	Kernenergiewet
Wegenverkeerswet	Grondwet
Scheepvaartverkeerswet	Provinciewet
Wet vervoer gevaarlijke stoffen	Gemeentewet
Wet op de waterhuishouding	Politiewet
Grondwaterwet	Brandweerwet
Wet milieubeheer	Wet rampen en zware ongevallen
Destructiewet	Algemene wet bestuursrecht
Wrakkenwet	BRZO
Wet Kwaliteitsbevordering Rampenbestrijding	

*) van toepassing op regionale diensten gelegen aan de Noordzee- en Waddenzeekust

De in het bovenstaande overzicht genoemde wetten zijn beschreven in het beleidskader DCC-VenW.

In de volgende paragrafen wordt ingegaan op de in de wet vastgelegde bevoegdheden van de regionale dienst van Rijkswaterstaat bij het optreden van (waterstaatkundige) incidenten en calamiteiten en bij Rampen en zware ongevallen.

B.2 Bevoegdheden regionale dienst Rijkswaterstaat bij calamiteiten

Bij calamiteiten kan er een belangrijk onderscheid worden gemaakt in wanneer Rijkswaterstaat verantwoordelijk is voor de afhandeling en wanneer de burgemeester waar de betreffende calamiteit afspeelt verantwoordelijk is.

Soort calamiteit / ramp	Verantwoordelijkheid
Waterstaatkundige calamiteiten (geen ramp, Wrzo-zijnde)	De regionale dienst van Rijkswaterstaat draagt als eerst verantwoordelijke zorg voor de afhandeling van de calamiteit.
Rampen en zware ongevallen (grote omgevingsimpact)	De directe uitvoering van de rampenbestrijding en de bestuurlijke verantwoordelijkheid ligt op gemeentelijk niveau. De burgemeester heeft het opperbevel bij de rampenbestrijding.

Tabel 6: Verantwoordelijkheid RWS en burgemeester.

De bevoegdheden en verplichtingen liggen bij de twee bovenstaande situaties anders.

Waterstaatkundige calamiteiten

In geval van waterstaatkundige calamiteiten, die weinig tot geen gevaar betekenen voor mens en omgeving, kan de calamiteitenorganisatie van de regionale dienst van Rijkswaterstaat handelen op basis van twee soorten bevoegdheden:

Bevoegdheid	Omschrijving
Bevoegdheden in normale omstandigheden	<ul style="list-style-type: none"> • De uitoefening van het oppertoezicht over de Waterstaat (in uitvoerende zin; in beleidsmatige zin is de DG Water belast met het oppertoezicht). • In het algemeen de behandeling van alle waterstaatsaangelegenheden, waaronder de zorg voor: <ul style="list-style-type: none"> – de beveiliging van het land tegen het water; – de waterhuishouding in kwantitatieve en kwalitatieve zin; – scheepvaarwegen en havens; – landwegen en oeververbindingen; - een vlotte en veilige verkeersafwikkeling te water en op de weg.
Noodwettelijke bevoegdheden in buitengewone omstandigheden	<ul style="list-style-type: none"> • Het treffen van alle maatregelen die hij nodig oordeelt, zo nodig in afwijking van wettelijke voorschriften m.u.v. de Grondwet en internationaal recht (artikel 72, lid 1, Waterstaatswet 1900). • Het toepassen van bestuursdwang³ indien er zonder vergunning van Rijkswaterstaat gebruik wordt gemaakt (anders dan waartoe het is bestemd) van een waterstaatswerk (Artikel 2, Wet beheer Rijkswaterstaatswerken en Algemene wet bestuursrecht). • Algemene onteigeningsbevoegdheid bij watersnood (artikel 73, Onteigeningswet). • Waterbeheersingsmaatregelen bij kernongevallen (o.g.v. Kernenergiewet). • Maatregelen bij verontreinigingen van de bodem van oppervlaktewateren en oevers (Wet bodembescherming). • Opruimen wrakken (Wrakkenwet). • Het treffen van verkeersmaatregelen, zowel op de weg (Organiek besluit Rijkswaterstaat/Wegenverkeerswet) als op water (Scheepvaartverkeerswet, waar HID nautisch beheerder is).

Tabel 7: Bevoegdheden Rijkswaterstaat.

³ Bestuursdwang houdt in: het door het bevoegde bestuursorgaan (i.c. Rijkswaterstaat) op kosten van de overtreder ongedaan maken van het geen in strijd met de wet is verricht.

Buitengewone omstandigheden

Bij een crisis zijn twee soorten omstandigheden mogelijk: normale en buitengewone omstandigheden. Bij normale omstandigheden zijn de normale bevoegdheden van toepassing en bij buitengewone omstandigheden kunnen bijzondere bevoegdheden toegepast worden. In deze laatste situatie kan afgeweken worden van gewone wetgeving.

Er is sprake van buitengewone omstandigheden indien er aan twee voorwaarden wordt voldaan. Deze voorwaarden zijn:

- A. Een (of meerdere) vitaal belang wordt bedreigd
- B. De normale bevoegdheden ontoereikend zijn om die dreiging aan te pakken

De bedreiging van een vitaal belang is het feitelijk element; de ontoereikendheid van de normale bevoegdheden is het juridische element. Het begrip buitengewone omstandigheid is een juridische kwalificatie en niet een bepaalde (grootschalige) gebeurtenis.

Er is zowel sprake van geschreven (noodwetgeving) als van ongeschreven noodrecht.

Bij de 'noodwettelijke bevoegdheden in buitengewone omstandigheden' zijn bij de modernisering van de VenW (en EZ) noodwetgeving de volgende toegevoegd:

- het opleggen van een vervoerplicht (Vervoersnoodwet);
- het treffen van maatregelen die hij nodig oordeelt in havens - inclusief de toegang tot, het verkeer binnen en het verlaten van havens (Havennoodwet);
- algemene vorderingsbevoegdheid (Vorderingswet).

Daarnaast kan de Hoofdingenieur-directeur (HID) gebruik maken van ongeschreven noodrecht (proportionaliteit, subsidiariteit) indien:

- geen noodwetgeving voor een bepaald onderwerp beschikbaar is, of
- de bestaande noodwetgeving niet geschikt is voor de noodsituatie in kwestie.

In situaties waarin geen acute dreiging meer bestaat -bijvoorbeeld vlak na een situatie van dringend en dreigend gevaar- blijft de HID beschikken over de buitengewone bevoegdheden, juist om een nieuwe situatie van gevaar te kunnen afwenden. Criterium is namelijk niet de fase waarin een crisis zich bevindt, maar het zich voordoen van buitengewone omstandigheden. Daarvan kan ook sprake zijn in de nazorgfase.

B.3 Rampen en zware ongevallen

Is sprake van een ramp in de zin van de Wet rampen en zware ongevallen, dan heeft de burgemeester het opperbevel, ook jegens Rijkswaterstaat.

In de Wet rampen en zware ongevallen (Wrzo) wordt een ramp of zwaar ongeval omschreven als een gebeurtenis:

- waardoor een ernstige verstoring van de openbare veiligheid is ontstaan, waarbij het leven en de gezondheid van vele personen, het milieu, dan wel grote materiële belangen, in ernstige mate worden bedreigd of zijn geschaad; en
- waarbij een gecoördineerde inzet van diensten en organisaties van verschillende disciplines is vereist om de dreiging weg te nemen of de schadelijke gevolgen te beperken.

Het begrip 'opperbevel' omvat een tweetal noties, zoals hieronder aangegeven:

Notie	Uitwerking
<p>Iedereen die aan de feitelijke bestrijding deelneemt, staat onder het gezag van de burgemeester. Het gaat daarbij om de bevelvoering en coördinatie op strategisch niveau, gericht op het stellen van prioriteiten in de bestrijdingsactiviteiten (artikel 11 Wrzo + artikel 172 t/m 174 Gemeentewet).</p>	<p>In geval van een ramp of zwaar ongeval, kan vanuit de algemene kolom (gemeente, brandweer, politie, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen) Rijkswaterstaat worden gevraagd facilitaire hulp te verlenen bij de afhandeling van de calamiteit.</p>
	<p>Tevens voorziet de calamiteitenorganisatie van Rijkswaterstaat de betreffende burgemeester en/of operationeel leider van de benodigde veiligheidstechnische informatie (artikel 11b Wrzo), op basis waarvan de burgemeester en/of operationeel leider gedegen beslissingen kan nemen.</p>
	<p>Slechts in uiterste noodzaak zal de burgemeester, met gebruik van de hem in artikel 11, 1e lid Wrzo gegeven bevelsbevoegdheid, dwingend optreden.</p>
	<p>De Hoofdingenieur-directeur houdt op dat moment wel de bevoegdheid om bij dreigend gevaar voor de vitale belangen van Rijkswaterstaat, de onmiddellijk vereiste (waterstaatkundige) maatregelen te kunnen effectueren en om zijn andere noodbevoegdheden uit te oefenen. Uit de normale bestuurlijke samenwerking volgt dat de hoofdingenieur-directeur de burgemeester en de Commissaris van de Koningin informeert over de geëffectueerde maatregelen.</p>
<p>De burgemeester draagt de politiek-bestuurlijke eindverantwoordelijkheid voor de bestrijding op lokaal niveau.</p>	<p>De burgemeester draagt de eindverantwoordelijkheid voor het stellen van prioriteiten. Daarom is hij in staat om – zij het alleen in uiterste noodzaak (subsidiariteit, proportionaliteit) – het optreden van andere overheden bij de uitoefening van haar wettelijke bevoegdheden dwingend te beïnvloeden.</p>
	<p>Neemt, in de ogen van de Hoofdingenieur-directeur, een burgemeester een "verkeerde" beslissing (hij houdt onvoldoende rekening met de vitale belangen van Rijkswaterstaat) dan staat voor de Hoofdingenieur-directeur de mogelijkheid open, om een verzoek tot aanwijzing neer te leggen bij de Commissaris van de Koningin. Deze kan desgewenst (indien naar zijn mening de doeltreffendheid van de rampenbestrijding in gevaar komt) de burgemeester een aanwijzing geven.</p>

Tabel 8: Bevoegdheden Rijkswaterstaat tijdens Rampen en zware ongevallen.

Conform de ambtsinstructie van de Commissaris van de Koningin (CdK), kan de CdK, zoveel mogelijk ná overleg, ook een aanwijzing geven aan de Hoofdingenieur-directeur van Rijkswaterstaat. De hoofdingenieur-directeur is verplicht de aanwijzingen op te volgen. Indien de Minister van VenW het niet eens is met de aanwijzing, kan zij deze ongedaan maken. Het verzoek daartoe heeft echter geen schorsende werking.

B.4 De rol van de HID in crisissituaties

Rijksheren

De wettelijke positie van de rijksheren houdt in dat hij in bepaalde omstandigheden op grond van mandaat een bepaalde noodbevoegdheid *in een bepaald gebied* namens zijn vakminister kan uitoefenen. Het mandaat kan algemeen zijn of kan een bepaald geval betreffen. De wettelijke regeling van rijksheren is verbrokkeld geregeld in diverse noodwetten. Voor de noodwetten van VenW en EZ is de regeling recentelijk geharmoniseerd (Wet van 2 december 2004 tot modernisering noodwetgeving Verkeer en Waterstaat en Economische Zaken, Stb. 2004, 686, in werking getreden op 16 maart bij KB van 23 februari 2005 (Stb. 2005, 118). De positie van rijksheren is toen opnieuw gepositioneerd: het criterium van isolatie van een gebied is vervangen door een procedureel systeem van mandaat.

In buitengewone (nood-) omstandigheden kan de HID, namens de minister van Verkeer en Waterstaat optreden als rijksheren. Een rijksheren kan optreden indien de minister een mandaat heeft verstrekt. Dit mandaat heeft altijd betrekking op een bepaald gebied. Een mandaat kan zijn:

- Algemeen: dwz betrekking hebben op een bevoegdheid die voor meerdere gevallen kan worden aangewend binnen een bepaald tijdsbestek en per definitie alleen in buitengewone omstandigheden;
- Bijzonder: dwz betrekking hebben op een bepaald geval (bij de mandaatverlening is dan ook het geval aangegeven waarvoor deze bevoegdheid kan worden gebruikt).

De positionering van rijksheren is nog in beweging⁴. Deze ontwikkeling hangt nauw samen met de ontwikkeling van de veiligheidsregio en de positionering van rijksheren daarbinnen. Voor de Vorderingswet staan op dit moment nog de 'rijkshoofdinspecteurs van het verkeer' aangewezen als rijksheren. Deze functie is echter achterhaald. Voor de Vervoersnoodwet heeft nog geen aanwijzing plaatsgehad. Het is de bedoeling om voor beide wetten de HID van een regionale directie als rijksheren aan te wijzen. Voor de Havennoodwet bestaat het voornemen om de havenmeesters aan te wijzen als rijksheren. Dit kan in veel gevallen ook de HID zijn.

De noodbevoegdheden van rijksheren bij VenW betreffen:

1. Vervoersnoodwet:

de bevoegdheden krachtens de artikelen art. 8 t/m 17, met name:

- opleggen van een vervoerplicht van personen en goederen aan houders van voertuigen;
- geven van aanwijzingen aan beheerders van infrastructuur;

2. Havennoodwet:

een aantal bevoegdheden krachtens de Havennoodwet (art. 6, 7, 8 en 13), m.n.

- het geven van aanwijzingen m.b.t. het gebruik van havens;
- het regelen, beperken of verbieden van de toegang tot, het verkeer binnen en het verlaten van havens;

3. Prijzennoodwet (art. 16 lid 2) juncto art. 3a (en 5) Vorderingswet:

alle bevoegdheden die de Minister van VenW toekomt krachtens de Prijzennoodwet, de

⁴ De positie van rijksheren is nog steeds in beweging (vgl. Beleidsplan crisisbeheersing 2004-2007), mede in relatie tot het aangekondigde Regionaal Veiligheidsbestuur (RVB) en de rol van de Minister van BZK als coördinerend minister voor crisisbeheersing (via de vakminister kan deze ook invloed uitoefenen op de rijksheren). Een en ander is thans in de inventariserende fase rijksbreed o.l.v. BZK; waar nodig zal de nieuwe positionering wettelijk worden vastgelegd. Voor de nieuwe positionering van de rijksheren wordt een duidelijk onderscheid aangebracht tussen de taken van de rijksheren in de preparatiefase en die in de responsfase.

Vorderingswet en de In- en uitvoerwet. Voor VenW impliceert dit in elk geval een bevoegdheid tot vordering van eigendomsrecht op of recht tot gebruik van zaken ter behartiging van belangen van tot haar zorg behorende aangelegenheden; wel is bij een dergelijke vordering overeenstemming met de Minister van EZ vereist.

De noodbevoegdheden behoeven aparte inwerkingstelling bij Koninklijk Besluit. De minister behoudt altijd zelf de regierol en kan dus ook zelf over desbetreffende noodbevoegdheden blijven beschikken (ook na mandatering).

Slotopmerkingen:

- V.w.b. de – niet meer bestaande - rijkshoofdinspecteurs van het verkeer zij volledigheidshalve nog opgemerkt dat zij in hun functie als rijksheer hun taak zoveel mogelijk moeten verrichten na overleg met de CdK van de provincie waarin het desbetreffende gebied is gelegen. Zij zijn verder gehouden op verzoek van de CdK inlichtingen te verstrekken over het door hen gevoerde of te voeren beleid. Een en ander is geregeld in het Aanwijzingsbesluit economische noodwetgeving.
- Als bij noodomstandigheden art. 15 Vervoersnoodwet in werking wordt gesteld (bij KB) dan zijn beheerders of onderhoudsplichtigen van waterstaatswerken (dus ook HID-ers) verplicht de werken en voorzieningen uit te voeren en na de uitvoering te onderhouden, welke nodig zijn in het belang van een doelmatig vervoer van personen of goederen.

Rol en bevoegdheden Hoofdingenieur-Directeur Rijkswaterstaat

De rol en positie van de HID-ers (Hoofdingenieur-directeuren van de regionale diensten van Rijkswaterstaat) ziet er schematisch weergegeven in hoofdzaak als volgt uit :

Wanneer	Welke rol	Welke bevoegdheid en/of verplichting	Bijzondere opmerkingen	Wettelijke basis
I. Algemene HID-bevoegdheden of verplichtingen onder normale omstandigheden	<p>a1) oppertoezicht</p> <p>a2) zorgplicht voor diverse waterstaatsaangelegenheden</p> <p>a3) wegbeheerder over de rijkswegen in regionale dienst</p> <p>a4) diverse andere verwante rollen.</p>	<p>a1) oppertoezicht over waterstaat</p> <p>a2) zorg voor: - beveiliging van het land tegen water, - waterhuishouding in kwantitatieve en kwalitatieve zin, - scheepvaartwegen en havens, - landwegen en oeververbindingen, - een veilige en vlotte verkeersafwikkeling te water en op de weg</p> <p>a3) aanleg, beheer en onderhoud van waterkeringen e.d.</p> <p>a4) diverse andere verwante taken.</p>	a) RWS heeft deze taken, voorzover aan min. VenW opgedragen, en volgens diens aanwijzingen	a) Art. 2 Organiek Besluit RWS.
II. Specifieke HID-bevoegdheden of verplichtingen onder normale of bijzondere omstandigheden	<p>a) zorgplicht voor waterstaat</p> <p>b) beheerder oppervlaktewater</p>	<p>a) algemene onteigeningsbevoegdheid bij watersnood</p> <p>b) treffen van waterbeheersingsmaatregelen bij ongeval met gevolgen voor oppervlaktewater</p>		<p>a) art. 73 Onteigeningswet</p> <p>b) art. 49d Kernenergiewet</p>

Wanneer	Welke rol	Welke bevoegdheid en/of verplichting	Bijzondere opmerkingen	Wettelijke basis
	<p>c) waterkwaliteitsbeheerder</p> <p>d) beheerder van water en van waterstaatswerken</p> <p>e) nautisch beheerder</p> <p>f) wegbeheerder over de rijkswegen in regionale dienst</p> <p>g) zorgplicht voor waterstaat</p> <p>h) toezichthouder</p>	<p>c) treffen van maatregelen bij ernstige verontreiniging of aantasting van de bodem onder oppervlaktewater</p> <p>d) opruimen wrakken in openbare wateren, waterkeringen of andere waterstaatswerken</p> <p>e1) verkeersaanwijzingen op water</p> <p>e2) aanwijzingen organisaties verkeersbegeleiding op water</p> <p>f) treffen van verkeersmaatregelen</p> <p>g) verbieden of beperken toegang waterstaatswerk</p> <p>h) toezicht houden op / handhaven van Wet beheer rijkswaterstaatswerken en Ontgrondingenwet</p>	<p>e) volgens aanwijzingen min. VenW</p> <p>f) volgens aanwijzingen min. VenW</p>	<p>c) art. 35 en 63a Wet bodembescherming</p> <p>d) art. 1 Wrakkenwet</p> <p>e1) hiërarchische relatie / Scheepvaartverkeerswet / art. 2 Organiek besluit RWS</p> <p>e2) intern (eigen organisatie)</p> <p>f) art. 2 Organiek besluit RWS</p> <p>g) art. 6 Wet beheer rijkswaterstaatswerken</p> <p>h) Aanwijzing toezichthoudende ambtenaren Wet beheer rijkswaterstaatswerken en Ontgrondingenwet.</p>
<p>III. Rol en positie HID (in relatie tot burgemeester en CdK) bij rampen of zware ongevallen (of ernstige vrees voor het ontstaan ervan)</p>	<p>a) informant</p> <p>b) opvolgen bevelen/aanwijzingen bevoegd gezag.</p>	<p>a) informeren van bevoegd gezag in kader van Wrzo</p> <p>b) opvolgen bevelen / aanwijzingen bevoegd gezag (Gemeentewet, Wrzo en Ambtsinstructie CdK)</p>	<p>b1) burgemeester heeft opperbevel, ook jegens RWS/HID</p> <p>b2) bij rampen en zware ongevallen van meer dan plaatselijke betekenis kan zonodig CdK aan burgemeester aanwijzingen geven (zoveel mogelijk na overleg met hem)</p> <p>b3) Min. VenW kan, indien het algemeen belang dit dringend vereist, aan CdK aanwijzingen geven, zoveel mogelijk na overleg met hem.</p> <p>b4) bij rampen en zware ongevallen van meer dan plaatselijke betekenis geeft CdK, zoveel mogelijk na overleg, aanwijzing aan HID (min. VenW kan deze aanwijzing ongedaan maken!).</p>	<p>b1) art. 11 Wrzo en art. 173 Gemeentewet (vgl. ook art. 175 en 176 Gemeentewet)</p> <p>b2) art. 12 Wrzo</p> <p>b3) art. 13 Wrzo</p> <p>b4) Ambtsinstructie CdK (art. 2, lid 3).</p>

Wanneer	Welke rol	Welke bevoegdheid en/of verplichting	Bijzondere opmerkingen	Wettelijke basis
IV. HID-bevoegdheden of verplichtingen in buitengewone (ofwel: nood) omstandigheden	a) rijksheer (namens min. VenW) in buitengewone omstandigheden ⁵	a) zie beschreven bevoegdheden onder "rijksheren". Voorwaarde: indien de minister mandaat heeft verleend aan de rijksheer. Mandaat heeft altijd betrekking op een bepaald gebied.	a) HID moet bij algemene maatregel van bestuur worden aangewezen als rijksheer. De noodbevoegdheden behoeven aparte inwerkingstelling – bij KB - alvorens ze kunnen worden gebruikt. Zie verder onder "rijksheren".	a) art. 27 juncto 2 en 8 t/m 17 Vervoersnoodwet, art. 22 juncto 2 en 6, 7, 8 en 13 Havennoodwet, art. 16, lid 2, Prijzennoodwet juncto art. 3a (Vorderingswet)
V. HID-bevoegdheden of verplichtingen bij gevaar voor waterstaatswerken	HID als beheerder van wateren en waterkeringen (dus: rijkswater en rijkswaterkering).	a) bevoegdheid: in geval van gevaar maatregelen te treffen die hij nodig oordeelt, zo nodig in afwijking van wettelijke voorschriften b) verplichtingen: b1) houden van oefeningen b2) opstellen van calamiteitenplan b3) analyse optreden na / bij gevaar.	a) - de bevoegdheid ziet niet op de droge infrastructuur (wegen)! - de bevoegdheid ziet slecht op eigen waterstaatswerken (dus niet op wateren / waterkeringen bij waterschappen). - de bevoegdheid moet wijken indien burgemeester of CdK optreedt o.g.v. de Wet rampen en zware ongevallen!!	a) art. 72 Waterstaatswet 1900 (W/wet 1900) b1) art. 68 W/wet 1900 2) art. 69 W/wet 1900 b3) art. 72, lid 4 W/wet 1900.

⁵ Volledigheidshalve zij nog vermeld dat er ook nog noodbevoegdheden zijn o.g.v. Wrzo **in buitengewone omstandigheden waarbij tevens sprake is van een ramp of zwaar ongeval**. Deze behoeven inwerkingstelling bij KB op voordracht van Min.-Pres. (art. 21 t/m 24 Wrzo). Het betreft m.n. een aanwijzingsbevoegdheid van CdK aan burgemeester (en van min. BZK via CdK aan burgemeester) en uitoefening Wrzo-bevoegdheden van CdK en burgemeester door min. BZK. De Wrzo kent evenwel geen rijksherenbepaling.

Functionele crisisbevoegdheden VenW

Wet	Art.	Functionele crisisbevoegdheden in de preparatiefase fase bij overstromingen
Wet op de Waterkering	5	<p>1. De ministers van Verkeer en Waterstaat en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu stellen ten aanzien van de oppervlaktewateren onder beheer van het Rijk een beheersplan vast. Het plan kan bestaan uit afzonderlijke delen. Bij de vaststelling van het plan wordt rekening gehouden met de in artikel 3 bedoelde nota en, voor zover het krachtens artikel 7, tweede lid, aangewezen oppervlaktewateren betreft, met het provinciaal plan voor de waterhuishouding.</p> <p>2. Het plan geeft aan:</p> <ol style="list-style-type: none"> de functies van de oppervlaktewateren; het programma van maatregelen en voorzieningen, die met het oog op de ontwikkeling, werking en bescherming van de waterhuishoudkundige systemen of onderdelen daarvan en de bescherming van het milieu nodig zijn, onder vermelding van de termijnen die daarbij worden nagestreefd; <p>Indien bovenregionale belangen daartoe nopen, wijst de minister van Verkeer en Waterstaat waterkeringen, niet zijnde primaire waterkeringen, aan, waarvoor gedeputeerde staten met het oog op het voorkomen van onveilige situaties en ernstige schade binnen een door hem te bepalen termijn een veiligheidsnorm vaststellen. Deze vaststelling geschiedt bij verordening.</p>

Wet	Art.	Functionele crisisbevoegdheden in de preparatiefase fase bij overstromingen
Wet op de waterkering	15	<p>De minister van Verkeer en Waterstaat draagt er zorg voor dat:</p> <ol style="list-style-type: none"> informatie beschikbaar is over de verwachte afwijkingen van de daartoe door Onze Minister gepubliceerde hoogwaterstanden; waarschuwingen en verdere inlichtingen worden verschaft aan de beheerders van primaire waterkeringen en colleges van gedeputeerde staten die het betreft, zodra te verwachten is dat bij hoge stormvloed, hoog opperwater van een van de grote rivieren, hoog water van het IJsselmeer of het Markermeer - of tengevolge van een combinatie daarvan - de hoogwaterstand het alarmeringspeil overschrijdt. <p>2. Alarmeringspeilen, als bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, worden door Onze Minister telkens voor vijf jaren vastgesteld bij in de Staatscourant bekend te maken besluit.</p>
Waterstaatswet 1900	72	<p>De minister van Verkeer en Waterstaat is in geval van gevaar, en zolang de daardoor ontstane situatie zulks noodzakelijk maakt, bevoegd maatregelen te treffen die hij nodig oordeelt, zo nodig in afwijking van wettelijke voorschriften. Deze bevoegdheid geldt niet indien de maatregelen in strijd zouden komen met de Grondwet of enige internationaalrechtelijke verplichting.</p>
	75	<p>Indien naar het oordeel van de minister van Verkeer en Waterstaat door gedeputeerde staten of Onze commissaris in de provincie ten onrechte niet of niet voldoende gebruik gemaakt wordt van de in artikel 74, eerste lid, bedoelde bevoegdheid, kan Onze Minister van Verkeer en Waterstaat, zo veel mogelijk na overleg met gedeputeerde staten of Onze commissaris in de provincie, een opdracht geven aan de desbetreffende beheerder.</p>